શાળોપયોગી દેશીનામું.

ગુજરાતી નિશાળોને સારૂ.

રચનાર તથા પ્રસિદ્ધ કરનાર.

છગનલાલ લલ્લુભાઇ શાહ—વનોડિયા.

માસ્તર–સરકારી ગુજરાતી કન્યાશાળા નં. ૧લો.

વડોદરા.

પ્રત ૧૫૦૦

સંવત ૧૯૪૪. સન ૧૮૮૮.

અમદાવાદ—આર્યોદય પ્રેસ.

કિંમત ૭ આના કંપની.

—:૦:—

પોસ્ટેજ અર્ધો આનો.

[એજંટોને, સારૂ કમિશન આપવામાં આવે છે.]

સો શાહાણાનો એક મત

દેશી નામા વિષે વિદ્વાનોના વિચાર.

નામાની રચના ઘણી સારી છે. શાહુકાર સાથે લેણદેણ કરનારે અને ગુમાસ્તાઓએ અવસ્ય વાંચવી જોઇએ. નિશાળમાં છોકરાઓને એનું જ્ઞાન થાય તો, આગળ જતાં ઘણું ઉપયોગી થઇ પડશે. (**મો. ગો.** હજુર, ટે. ઓફીસર–વડોદરા.) આ ચોપડી સાદી અને સરળ ભાષામાં એવી રીતે લખાઇ છે કે તેને ગમે તે માણસ સમજી શકશે. દરેક ચોપડાની સમજુતી તથા નમુના ચાલતા વ્યવહારને અનુસરતા છે. નિશાળોમાં વ્યવહાર ઉપયોગી શીક્ષણ આપવા માટે આ ચોપડીની અમારી ભલામણ છે. (**વડોદરા** ના પ્રખ્યાત સરાફો) સમજુતી ઠીક આપી છે. છોકરા તથા મહેતાજીને ઉપયોગી થાય તેવી છે. (**ગો. સુ. દેસાઇ.**)કેળવણી ખાતામાં ચલાવવા સારૂ મે, ડીરેકટર સા. ની મજુરી મળવા તમારે ઉપાય લેવા. (**ગ. ગો. શાસ્ત્રી.**) ઘણાજ શ્રમ અને ચોકસાઇથી લખેલું છે. તેનું સંપુર્ણ જ્ઞાન મેળવે તેને વેપારી કે સરાફને ત્યાં નામુ રાખવાને કોઈ રીતની હરકત પડે નહી. (**મો. ર. સુરત**)આને સરકાર અને લોકો તરફથી સારો આશ્રય મળશે. છઠ્ઠા ધોરણના વિદ્યારથીઓ તેનો ઉપયોગ કરશે તો ખસુસ તેમને બહુજ લાભ થશે. હાલની લેખાવળી કરતાં આ પુસ્તક ઘણે દરજ્જે ચઢીઆતું છે. (**મા. હ. દેસાઇ.**) વ્યવહારના ઉપયોગી નામાની સમજણ ઘણી સારી અને સેહેલી રીતે આપી છે. નિશાળનાં ઉપલાં ધોરણોમાં તથા પરીક્ષાનાં ચાલતાં પુસ્તકોમાં તે દાખલ કરવા લાયક છે. ને જો એમ થશે તો વિદ્યાર્થીના હકમાં ખરેખર ઘણોજ ફાયદો થશે.(જ.ઇ. પેન્સનર. **પો. એ. કાઠિ.**) બીજાં પ્રગટ થએલાં પુસ્તકો કરતાં આ પુસ્તક ઘણીક રીતે સંપુર્ણ છે. આપણી નિશાળો માટે એક અવશ્યનું અને કેળવણી ખાતાએ આશરો આપવા લાયક થઇ પડયું છે. (**નુ. એ.**) **જે સાદી રીતે આ બિકટ હિસાબી હકિકત આપી છે. તે વખાણવા જોગ છે તથા ઘણા ધ્યાનથી અભ્યાંસ કરવા જોગ છે. અમો દરેક ઉધરતા વેપારીને આ ચોપડીનો ઉપયોગ કરવાની ભલામણ કરીએ છીએ. તેમજ ઉપલા વર્ગના ગુજરાતી અભ્યાસીઓને શીખવવાને ભલામણ કરવા માગીએ છીએ. (જ્ઞાનવર્ધક.) નામાની સમજ ઘણી સારી રીતે આપીછે (ગુજરાત શાળાપત્ર.)**

અપુર્ણ-જુઓ પૃષ્ઠ પર.

અર્પણ પત્રિકા.

શ્રીમંત મીરઝાં મહારાવ શ્રી ૭ ખેંગારજી સવાઇ બહાદુર. જી. સી. એસ. આઇ. ઇ. ઈ.

સંસ્થાન કચ્છ.

મહારાજા સાહેબ!

આપ નામદાર સાર્વજનિક હિત તરફ વિશેષ લક્ષ આપો છો. હરેક મહદ કાર્યમાં આપની પરમાર્થ બુદ્ધિ પ્રસિદ્ધ થયાં કરે છે. કેળવાયલા પુરૂષને વિવિધ પ્રકારે પુરતી મદદ આપવાને ઉત્સુક છો. મને પણ આપના તરફથી સારો +આશ્રય મળ્યો છે. આપની રાજ્ય કુશળતા, સહન શિલતા, ઉદારતા અને હિંમત બીજા રાજકર્ત્તા મિત્રોને નકલ કરવા જોગ છે વગેરે વગેરે આપના સદ્ગુણો ઉછરતી પ્રજાની સ્મૃતિમાં કાયમ રહે એ હેતુથી આપનેજ અત્યાગ્રહપૂર્વક આ "શાળોપયોગી દેશીનામા"નું લઘુ પુસ્તક અર્પણ કરવામાં આવે છે. તે આપ સ્વિકારશો.

લી. આભારી

છગનલાલ લલ્લુભાઇ શાહ.

શેઠશેરી—વડોદરા.

+અમારા અર્જપત્ર ઉપરથી પ્રથમના પ્રગટ કરેલા દેશીનામાને રા. બા. મોતીલાલ લાલભાઇ દિવાનજી સાહેબ મારફત દોઢસો નકલ ખરીદ કરી આશ્રય આપ્યો હતો.

પ્રસ્તાવના.

નામાની જેટલી જરૂર વેપારીને છે તેટલીજ જરૂર સાધારણ ઘરધણીને તથા રાજાને છે. પોતાની પેદાશ અને ખરચ ખુટણ કેવા પ્રકારનાં છે. તે જોવા તથા જાણવાને નામું એક આરશી છે. આપણો ચોખ્ખો વ્યવહાર બતાવવાને, અને આપણી ચાલ ચલકત વિષે ખાત્રી આપવાને—નામું—એક જાતનું સરટિફિકેટ છે. નામું રાખવાથી આપણને માલમ પડે છે કે ગયા વર્ષ કરતાં આ વર્ષની પેદાશમાં આટલો વધારો ઘટાડો અમુક કારણથી થયો. એકંદર ઉપજમાથી કેટલો ભાગ નિરૂપયોગી ખરચાયો, હવે નવી સાલમાં કેવી રીતે ફેરફાર કરવો, એ વગેરે બાબતો શોધી કાઢી ખર્ચને કબજે રાખવા અને તેની સાથે પેદાશમાં વધારો કરવાને સ્વભાવિક રીતે ધ્યાન ખેંચાય છે જેણે શરૂઆતથી નામું રાખી પેદાશ ખરચ સમતોલ રાખવા ને અભ્યાસ કર્યો હોય તેને પાછલી અવસ્થામાં બહુ શાન્તિ મળે છે જેઓ આળસને લીધે નામુ રાખતા નથી તેઓની લેવડ, દેવડ, પેદાશ, અને ખર્ચ સમજાતું નથી, એવા માણસને નામે બજારમાં એક પૈસાની જણસ ઊધારે મળતી નથી. વળી એવી ટેવથી આપેલી કે લીધેલી રકમ વિસરી જવાય તો તે રકમ સંભારી કાઢવાનું તેને સાધન રહેતું નથી. એટલે ઘણી ખરી વખતે વાંધો પડે છે. તથા પત્યાર ઘટવાનું કારણ થઇ પડે છે. કોર્ટે ચડેતો મોંની વાત વજનદાર ગણવામાં આવતી નથી. અને ઉપજ ખર્ચનો મેળ ન હોવાથી પૈસે ટકે સુખી થવાશે કે દુખી તે અટકળી શકાતું નથી. અને દેવાળીઆની માફક તંગીમાં દિવસ ગુજારવા પડે છે. માટે નામું લખવાની બહુજ અગત્ય છે.

પ્રાચિન કાળથી દરેક ભાષાઓમાં નામુ લખાતું આવ્યું છે. તેમાં આપણા દેશીઓની નામું રાખવાની રીત માટે એકજ બોલમાં એટલું કહેવું બસ થશે. કે તે "સંપુર્ણ" છે. જો કે તે રીત ઘણીજ ગુંચભરેલી અને અઘરી છે તો પણ અનુભવ અને અજમાયશ ઉપરથી તે વેહેલી શીખી લેવાય છે. વેપારીઓનું દુકાનો નામું શીખવાની મોટી શાળાઓ છે. એ શાળાઓમાં પુસ્તક દ્વારે જ્ઞાન મળતું નથી પરંતુ કથિત જ્ઞાન અનુભવ સાથે મળે છે પ્રાચિન કાળમાં નામું લખવાની એકજ રીત હતી પરંતુ સાધન ભુત પુસ્તક ન હોવાથી શીખવવામાં એટલો બધો ફરક પડી ગયો છે કે જાણે જુદા જુદા વેપારીઓની નામુ લખવાની રીત અસલથીજ જુદી જુદી હોય. આ ભુલ ભરેલા ફરકને લીધે કોરટોમાં નામા તપાસતાં પુષ્કળ ગુચવાડા ઉઠે છે, નિશ્ચય ઠરાવ પર આવી શકાતું નથી અને નાહક નાણાની ખુવારી થાયછે. એ વગેરે બાબતો તરફ અને સુખ શાંતિમાં આડે આવતી અવઘડો તરફ ધ્યાન આપતાં સ્વાનુભવ પ્રમાણે પુસ્તકના આ-

કારમાં એક દેશીનામું રચવાની ભારે અગત્ય જણાઇ હતી. તેથી તે વિષે ગુજરાતશાળાપત્રમાં પ્રથમ અમે કેટલીક ચર્ચા કરી તે ચર્ચાથી લોકિક ધ્યાન ખેંચાયું અને તેની સાથેજ ચાર ગ્રંથકારો મેદાનમાં આવ્યા તેમાં સામાન્ય નિયમને અનુસાર અમારી મહેનત પહેલે નબરે સફળ થવાથી તેની બીજી આવૃતિમાં મોટો સુધારો વધારો કરી ઘણી ઉલટભેર પ્રજાની સેવા બજાવવા ધારચુછે.

નામાનુ મૂળ એટલું બધું મોટું છે કે તેને જેવા ને જે આકારમાં રાખવા ધારીએ તેમ તે રહી શકે છે. કેમકે પ્રાચિન લેખકોએ ચોકસ કરેલા નિયમાનુસાર ચાલવાથી હિસાબ કિતાબમાં ભાંજગડ પડતી નથી. આપણી શાળાઓમાં ઘણી જાતના વિષયો શિખવવામાં આવે છે. તેની સાથે છઠ્ઠા ધોરણ જેવા ઉંચા વર્ગના ઉમેદવારોને આ ઉપયોગી વિષયનું જ્ઞાન આપવાની લોક માગણીથી સરકારને જરૂર પડી છે. પરંતુ કલાસ બુક તરીકે વાપરવા લાયક એટલે સહેલું અને ટુંકામાં સઘળી જાતનું જ્ઞાન આપી શકાય એવું ઉપયોગી પુસ્તક ન હોવાથી અમારા પ્રથમ પુસ્તકને કમિટિએ તપાસમાં લઈ ખાસ માગણી કરી હતી જેથી અમે આ વખતે જુદા આકારમાં તેના પરિણામ દાખલ આ પુસ્તક રજુ કરીએ છીએ. તે ઉપયોગી થશે તો કરેલી મહેનત સફળ થવા બદલ વધારે સંતોષ થશે.

ગાયકવાડી રાજ્યના તથા બ્રિટિશ રાજ્યના કેળવણી ખાતાના મહેરબાન વિદ્વાન અધિકારીઓએ એટલે રા. બા. ગોપાલજીભાઇ સૂરભાઇ દેશાઇ. આ. એ. જ્યુ. ઇ. કાઠિયાવાડ, રા. સા. માધવલાલ હરીલાલ દેસાઇ, બી. એ. ડે. એ. ઇ. રેવાકાંઠા પંચમહાલ. રા રા. ગીરધરલાલ ભાણાભાઇ મોદી. બી. એ એજ્યુ. ઇ. કડી અને નવસારી પ્રાંત, રા. રા. દામુભાઇ ડાહ્યાભાઇ મહેતા બી. એ. એલ. એલ. બી; હેડમાસ્તર ટ્રેનિંગકોલેજ વડોદરા, રા. રા. નારાયણરાવ ભાસ્કરરાવ પંડિત, એ. જ્યુ. ઇ. વડોદરા અને અમરેલી પ્રાંત, અને રા. જીભાઇ ગોકળદાસ પારેખ; આસિ. માસ્તર. ટ્રે. કોલેજ વડોદરા. એમણે તથા બીજા કેટલાક મુરબી મિત્રોએ અમારૂં પ્રથમનું પુસ્તક, તે જાતનાં બીજાં પુસ્તકો સાથે ખાત્રી ભરેલી રીતે તપાસી જઇ વિદ્યાર્થીઓને માટે આ નવું પુસ્તક રચવામાં ઘણી જાતની કિમતી સલાહ આપી છે તે માટે તેમનો હું આભારી છું.

દેશીનામું શીખવવા વિષે સુચના.

છઠ્ઠા ધોરણના છોકરાઓને વ્યાખ્યાન રૂપ વિષય શીખવવામાં આવે છે. તેથી આ પુસ્તક એ રીતે લખ્યું છે. નામાની અને ચોપડાની વ્યાખ્યા સમજાવ્યા પછી છોકરાઓ પાસે કોરા કાગળો મંગાવવા. અને તેમને હાથે તેમાં સળ વગેરે પડાવી ચોપડા બંધાવવા. એ દરેક ચોપડાના પુઠાપર ચોપડાના

નામની ચીઠ્ઠીઓ ચોઢાવવી. દરેક ચોપડાનો ઉપયોગ કેવી રીતે થઇ શકે છે અને તે વિના કેવી અડચણો આડે આવે છે તેના કારણો તેઓ પોતાની મેળે કહી શકે એવી ગોઠવણ પ્રથમથી કરતા જવી. જમાખર્ચને લગતા નિયમો પાયરી બંધ આપેલા છે. તે છોકરાઓના ધ્યાનમાં બરાબર ઠસે એવીરીતે સમજાવવા તથા તે નિયમને લગતાં ઉદાહરણો સહેલા રૂપમાં તેમના આગળ મુકવાં. કેટલીક વખતે નિયમને અનુસરતાં ઉદાહરણો તેમની પાસેથી કઢાવવાં એટલે તેમની શકિત એ બાબતમાં કેળવાઇ છે કે નહીં તે સમજવામાં આવશે. ઉદાહરણ વખતે મનુષ્યનાં નામ લેવાં પડે તો કલાસના છોકરાઓનાં નામ લેવાં અને કેટલીક વખતે જાણે પ્રત્યક્ષ વ્યવહાર કરતા હોય એમ કેટલાક પદાર્થોની લેવડ દેવડ કરાવી જમાખર્ચ નાખતાં શીખવવું. જમાખર્ચ સારા અક્ષરે, સારી ઇબારતે, ઘટતી ઉતાવળે, અને વ્યવહાર કરીને તુરતા તુરત નામે લખે એવો મહાવરો થવો જોઇએ. બરાબર રીતે રોજમેળ અને ખાતાવહી આવડશે તો વેપારીની દુકાને સાત ચોપડાથી નામું લખવાને કોઇ પ્રકારનો વાંધો રહેશે નહીં.

નામું લખવાની શરૂઆત નરી રોકડ રકમથી કરવી. રોકડ રકમ વિષેનો જમાખર્ચ આવડયા પછી ચઢતા ક્રમે જમાખર્ચી રકમ ઉમેરતા જવી. તેમજ શરૂઆતમાં ચાલતા વહીવટનું નામું લખવાનો મહાવરો કરાવવો અને તે સઘળી રીતે પાકું થયા પછી જેને ત્યાં નામાનું કશું ઠેકાણું નથી અને લહેણદેણ તથા મુડી વગેરે બાબત તજવીજ કરી નામું મેળવવું છે. તેવા ઘરધણીના નામાનો જમાખર્ચ નાખતાં શીખવવું. ઉપર કહેલી રીત સહેલી છે પરંતુ આ બીજી રીત ઘણી અઘરી છે. માટે તે વિષે ઘણા દાખલા આપી સમજાવવું. (જુઓ નમુના). આપણી શાળાઓમાં રોજમેળ અને ખાતાવહી શીખવવાનો ઠરાવ છે તો બે ચોપડા પરથી સઘળી જાતનો વ્યવહાર નક્કી કરી આપે અને સાલ આખરે સરવાયું કાઢી શકે એવી ખબડદારી છોકરામાં આવે તોજ નામું શીખવવામાં કરેલી મહેનત સફળ થઇ માનું છું. કોઇ શિક્ષકને અથવા વિદ્યાર્થીને વેપારીના સાતે ચોપડા જાણવાની ઇચ્છા થાય તે સારૂ પુરવણી વધારામાં તે સઘળા નમુના આપવામાં આવ્યા છે. શીખવેલા વિષયનું પુનરાવર્ત કરવામાં જોઇતા સવાલો તથા છઠ્ઠા ધોરણની પરીક્ષામાં આવેલા પ્રશ્નો અને તે લખવાની રીત પણ પુરવણી વધારામાં ખુલાસાવાર આપી છે તેથી આશા છે કે મારા મિત્રોને આ નામું અઘડધડ ભરેલું લાગશે નહીં.

છગનલાલ લલ્લુભાઇ શાહ.

સાંકળિયું.

શુદ્ધિ પત્રક.

પૃષ્ટ.	લીંટી.	શું છે.	શું જોઇએ.
૭	૨૬	શિકારના	શિકારનારના
૧૨	૧	ધાતુના	ધાતુનાં
૧૩	૧૨-૧૩	સોનુ	સોનું
૧૪	૨૧	માડી	માંડી
૧૬	૧૦	ખોખુ	ખોખું
૧૬	૨૨	મગભાઇના	મગનભાઇના
૧૬	૩૪	ચિકારનારના	શિકારનારના
૧૮	૧૮	મુલના	મુળજીના
૧૯	૫	૧ાા	૨ાા
૨૦	૮	સં૦ ૧૯૪૨	સં. ૧૯૪૩
૨૮	૧૮	૫૦ ૯ાા ના	૫ ૯૦ાાના
૪૩	૨	ધરધણી	ઘરધણી
૫૨	૧	જાત	જાતમાં

श्री गणेशाय नमः

શાળોપયોગી દેશીનામું.

૧. **નામે** લખવું એ ઉપરથી નામું શબ્દ થયો છે. પરંતુ વ્યવહારમાં માણસો પોતાની કમાણી, ખર્ચ, અને કોઈ રકમ આપ્યા લીધાનો જે હિસાબ રાખે છે તેને **નામું** કહે છે.

૨. નામું લખવાને બાંધેલા કાગળોના જથાને **ચોપડો** કહે છે.

૩. નામું લખવાના **સાત** ચોપડા કહેવાય છે.

क. **રોકડમેળ.**—રોજની રોકડી રકમો લખવાનો ચોપડો.

ख. **નોંધ.**—રોજની રોકડ સિવાયની રકમો લખવાનો ચોપડો.

ग. **આંકડાવહી.**—રોકડમેળ અને નોંધ ઉપરથી ખાતાવાર ખતવેલો ચોપડો.

ग. **આવરો.**—રોકડમેળ અને નોંધ [illegible] વ્યાજ ખર્ચ લખેલો માસિક ચોપડો.

ङ. **ખાતાવહી.**—આવરા ઉપરથી ખાતાવાર ખતવેલો ચોપડો.

च. **વ્યાજવહી.**—ખાતામાં પડેલી રકમોનું વ્યાજ ગણવાનો ચોપડો.

छ. **સરવાયુ.**—દેવા લહેણાની તારીજનો ચોપડો.

(જુઓ પુરવણી વધારાના નમુના).

ઘણા મોટા સરાફો અને વેપારીઓ ઉપર ગણાવેલા સાત ચોપડા રાખેછે. સાધારણ વેપારી નોંધ અને સરવાયુ રાખતા નથી; વખતે તેઓ આવરો પણ કરતા નથી. ઘરધણી અને નાના વેપારી, રોજમેળ અને ખાતાવહી નામે બેજ ચોપડા રાખે છે. કોઈતો એકલી ઠામખાતાવહી એટલે બેઠો મેળ રાખે છે.

૪. નામું લખવાના સાત ચોપડામાં **બે** ચોપડા મુખ્ય ગણાય છે.

अ. **રોજમેળ.** ब. **ખાતાવહી.** (જુઓ તેના વિષયમાં વ્યાખ્યા.)

—:०:—

રોજમેળ વિષે.

૫. દરરોજનું નામું લખવાના ચોપડાને [૧]**રોજમેળ** કહે છે. (જુઓ મેળ.)

૬. રોજમેળના પાનામાં સેળ લખવાની **મીતિ** આડી લીટી દોરી લખવી. (જુઓ મેળમાં.)

૭. મેળમાં દરેક પૃષ્ટના **બે ઉભા ભાગ** પાડવામાં આવે છે. ડાબી તરફના અર્ધા ભાગને [૨]**જમા**બાજુ, અને જમણી તરફના અર્ધા ભાગને **ઉધાર** બાજુ કહે છે. જમા ઉધારને બદલે **જમાખર્ચ** પણ બોલવામાં આવે છે. ઉપર પ્રમાણે મીતિ લખ્યા પછી તે બાજુઓ સંક્ષેપમાં લખાય છે. (જુઓ મેળમાં.)

૮. આવેલી રકમોને **દેવી,** અને ગયેલીને **લહેણી** રકમો કહે છે. દેવી અને લહેણી એટલે આવેલી અને ગયેલી રકમો અનુક્રમે **જમા ઉધાર** બાજુએ લખાય છે. (જુઓ મેળમાં.)

૯. જમા ઉધાર કરવાની રકમોના આંકડા અને લખાણની લીટીઓ નિયમિત રહેવા દરેક બાજુમાં **ત્રણ** કે તેથી વધારે સળ પાડેલા હોય છે, (બતાવો ચોપડો લાવી.) તેમાં **પહેલા સળમાં** જમાખર્ચની રકમોના **આંકડા** લખાય છે, અને **બાકીના સળ**પર એક આડી લીટી દોરી **જમા ઉધાર કરાવનારનું નામ-ઠામ** લખીને લખાય છે કે **"ખાતે જમે"** અથવા **"ખાતે ઉધાર."** પછી તેના [૩]પેટામાં [૪]**નાણાની જાત—બાબત** અને [૫]**હસ્તે** લખવામાં આવે છે. (જુઓ મેળમાં.)

૧૦. પાછલા દિવસની શિલકને **"શ્રીપુરાંત બાકી"** કહે છે. અને **તે** ચાલતા દિવસનું [૬]જમાખર્ચ લખતાં **પહેલાં જમા બાજુએ** લખાય છે. (જુઓ કા. વદ. ૮થી તમામ મેળો).

---

૧. કેટલાક આખા મહિના સુધી નામુ લખીને શિલક કાઢે છે તોપણ તેને રોજમેળ કહે છે. (જુઓ જેઠનો મેળ.) ૨. ગુજરાતના જુજ ભાગમાં જમણી બાજુને જમા, અને ડાબી બાજુને ઉધાર કહે છે. ૩. મથાળાની લીટી નીચે ડાબી તરફ રકમનો આંકડો લખવા જોગ કોરી જગા રાખી વિગત લખવા સારૂ નાની લીટી દોરવામાં આવે છે તેને પેટું પાડચું કહે છે. ૪. બાબાશાહી, મુંબાઇગરા કે બીજા શિક્કાનાં. ૫. આપી જનાર અથવા લઈ જનારનું નામ.

૬. સરકારી નામામાં જમા બાજુએ શિલક લખ્યા પછી "જમા રોજ મજકૂર" અને ઉધાર બાજુએ પ્રથમ "ખરચ રોજ મજકૂર" એવું લખી ચાલતા દિવસનાં જમાખરચ લખવામાં આવે છે. અને પાછલી શિલકને "શિલક રોજ ગુદસ્તાની" એમ કહે છે. (બતાવો સરકારી મેળ.)

જો નવોજ મેળ લખવો શરૂ કર્યો હોય તો પાછલા દિવસની શિલક હોતી નથી. એ વખતે પોતાની પાસે રોકડનાણું હોય તે લહેણી રકમ સાથે [1]પોતાને અથવા ઠરાવેલા મુકરર ખાતે જમા કરી, દેણદારને ખાતે લહેણી રકમો ઉધારવામાં આવે છે. તેમજ દેવું હોય તે જેને તેને ખાતે જમા કરી પોતાને નામે અથવા ઠરાવેલા મુકરર ખાતે ઉધારવામાં આવે છે, અને તે પછી ચાલતું જમાખર્ચ લખાય છે. (જુઓ કા. સુ. ૫ નો મેળ.)

૧૧. જમાખર્ચ પાડવાની રકમો બે પ્રકારની છે.

अ. રોકડી. ब. જમાખર્ચી.

૧૨. જે રકમનો જમાખર્ચ પડવાથી **શિલકમાં વધઘટ** થાય છે; એટલે રૂપિયા, પૈસા કે નોટોની જે આપ લે થાય છે તેને **રોકડી** રકમ કહે છે, એનો જમાખર્ચ લખતાં પેટાંમાં "રોકડા" એમ લખાય છે. (જુઓ મેળમાં).

૧૩. જે **રકમ** જમા ખર્ચમાં પડીને શિલકમાં વધઘટ કરી શકતી નથી પરંતુ જૂદે જૂદે ખાતે લેવડ દેવડનો વ્યવહાર કરાવે છે તેને **જમાખર્ચી** રકમ કહે છે. તમામ પ્રકારની ઉધાર લેવડ દેવડ જમાખર્ચી રકમ છે. એ રકમનો જમાખર્ચ લખતાં પેટામાં "ફલાણી બાબતના અમૂક ખાતે ઉધારીને" અથવા "જમા કરીને" એમ લખાય છે. (જુઓ કબૂલત વગેરે મેળમાં.)

બીજા સાથેના વ્યવહારના જમાખર્ચ વિષે.

૧૪. રોકડી રકમની લેવડ દેવડ **મૂળધણીને** ત્યાંથી તેમના હસ્તુ અથવા તેમનીવતી બીજાના હસ્તુ થાય તોપણ એ વ્યવહારનું જમાખર્ચ **મૂળ ધણીને** નામે થાયછે. (જુઓ કા. શુદ ૫ ના મેળમાં બહોણી બાબત.)

---

૧. નામું જોવા ઉપરથી પોતાની મુડી અને લહેણ દેણ જણાઇ આવવું જોઇએ. માટે શરૂઆતના મેળમાં તે બાબતનું જમાખરચ થવાની જરૂર છે. પાછલા વખતનો હિસાબ ન હોય તો એકદમ તમામ લહેણ દેણની રકમો માલુમ પડતી નથી. એવો પ્રસંગ હોય તો જેમ જેમ માલુમ પડે તેમ તેમ તેનું જમા ખરચ નાખતા જવું એટલે આખર જતાં ચોખ્ખું નામું થશે. વેપારનો માલિક પોતે હોય તો પોતાનું નામ અથવા દુકાન ખાતુ રાખી જમાખરચ લખે છે. સહીઆરો વેપાર હોય તો દરેક ભાગીદારને ખાતે જમે ઉધાર કરવામાં આવે છે આમાં દુકાન ખાતુ મુખ્ય રાખેલું છે.

૧૫. **બીજા માણસની વતી** ત્રીજે ઠેકાણેથી રોકડી રકમ લાવવામાં આવે તો **બીજા માણસને નામે** જમે કરી પેટામાં તે રકમ લીધાનું ઠેકાણું બતાવવામાં આવે છે. (જુઓ કા. શુદ ૫ ના મેળમાં રૂ. ૧૦૧. વિષે.)

૧૬. **બીજા માણસને** ત્રીજે ઠેકાણેથી જે રોકડી રકમ અપાવવામાં આવે તે **તેને નામે** ઉધારી **આપનાર** ધણીને ખાતે જમા કરવામાં આવે છે. (જુઓ કા. વદ. ૮ના મેળમાં રૂ. ૧૪૫ા વિષે.)

૧૭. બીજા માણસ સાથેનો લેવડ દેવડનો વ્યવહાર **કબુલતથી, હુંડીથી** અથવા હરકોઇ **જણશથી** એટલે **જમાખર્ચી** રકમથી થાય તો તેનું જમાખર્ચ ઉલટપાલટ લખવામાં આવે છે. એટલે સામાધણીએ તેમ કર્યું હોય તો **તેને નામે જમા કરી** કબૂલનાર અથવા હુંડી વગેરેના **મુખ્ય[1] ખાતે ઉધારવામાં** આવે છે, અથવા સામા ધણીને તે પ્રમાણે આપ્યું હોય તો **તેને નામે ઉધારી, કબુલનાર** અથવા **હુંડી** વગેરેના **મુખ્ય ખાતે જમાં** કરવામાં આવે છે. (જુઓ કા. વદ. ૮ વગેરેના મેળમાં.)

પેદાશનું જમાખર્ચ નાખવા વિષે.

૧૮. પેદાશનું સ્થળ **વેપાર** છે. વેપાર અનેક પ્રકારના છે. વેપાર નહીં કરનારને પેદાશનો આધાર **જમીન, નોકરી,** કે **મજુરી** ઉપર હોયછે. વેપારના બે મોટા ભાગ કરી શકાય છે. **સરાફી** ધંધો, અને **વેપારીનો**, એટલે માલ લેવા દેવાનો ધંધો.

સરાફી ધંધો કરનારા રોકડ નાણાંની ઉથલ પાથલ કરી પેદાશમાં વધારો કરવાનો યત્ન કરે છે. વેપારીનો ધંધો કરનારા માલની લેવડ દેવડ કરી પેદાશને વધારે છે. વેપારી લોકો પોતાના ધંધાને અંગે સરાફી ધંધાનો કેટલોક ભાગ કરી શકે છે. માટે સામાન્ય રીતે નીચે પ્રમાણે પેદાશના પ્રકાર ઠરાવી શકાય છે.

अ—વિવિધ નાણું આપવા લેવામાં, ब. નાણું ધીરવામાં અને જમે રાખવામાં, **क. માલની લેવડ દેવડમાં** ड. **હુંડીઓમાં**. એ ચારે બાબતના જમાખર્ચ વિષે નીચે પ્રમાણે—

---

૧. મુખ્ય ખાતે એટલે હુંડીને, અથવા એ જણશનો કરવા ધારેલા ઉપયોગ ખાતે લખવામાં આવે છે. જેમ કે ખરચમાં વાપરવી હોય તો ખરચ ખાતે, વેપાર સારૂ હોય તો ખરીદ ખાતે. ઇ૦

अ. વિવિધનાણું આપવા લેવામાં થતી પેદાશ વિષે.

૧૯. વિવિધ નાણું આપતાં લેતાં થયેલા નફા તોટાને **વટાવ** કહે છે, અને તેનું જમાખર્ચ નાખવાના ખાતાને **"વટાવખાતુ"** કહેછે. કોઈનો હિસાબ કરી આપ્યા બદલ મળેલી **સુખડી** કે **પાઘડી, ખત** અથવા અરજીની **લખામણી** તથા **દલાલી** વટાવ ખાતે જમા કરવામાં આવેછે. અને **વેપારને અંગે** આપેલી **દલાલી**, લહેણું વસુલ કરવામાં **મેલેલી છૂટ**, તથા વેપારમાં આવેલી **ખોટ** [1]વટાવખાતે ઉધારવામાં આવે છે. વટાવખાતે દેવી રહેલી રકમ જેને તેને ખાતે જમા કરી ઉધારવામાં આવે છે; અને લહેણી રહેલી રકમ તેથી ઉલટું એટલે જેને તેને ખાતે ઉધારીને જમા કરવામાં આવે છે. (જુઓ દરેક મેળમાં વટાવખાતાનો જમાખર્ચ.)

ब. નાણું ધીરવા અને જમે રાખવામાં થતી પેદાશ વિષે.

૨૦. અરસ્પરસ નાણું ધીરવા બદલ નફા તરીકે **જે** રૂ. વધારે આપવા લેવા પડે છે. તેને **વ્યાજ** કહે છે. અને તેનું જમાખર્ચ નાખવાના ખાતાને **વ્યાજખાતું** કહે છે. **ચડાવો, હકસાઇ**, અને **મંડામણી**ની લેવડ દેવડ પણ [2]વ્યાજખાતે જમાં ઉધાર થાય છે. વ્યાજ ખાતે દેવી રહેલી રકમ જેને તેને ખાતે જમે કરી ઉધારવામાં આવે છે અને લહેણી રહેલી રકમ જેને તેને ખાતે ઉધારી જમે કરવામાં આવે છે. (જુઓ મેળમાં વ્યાજ ખાતે.)

क. માલની લેવડ દેવડ વિષે.

૨૧. વેપાર કરવા લીધેલા માલને **ખરીદ** કહે છે, તથા તે માલના વેચાણને **વકરો** કહે છે. અને એ જમાખર્ચ **",ખરીદ વકરાખાતે"** થાય છે.

૨૨, **રોકડી રકમે** ખરીદ કરેલો માલ, [3]**ખરાજાત** સાથે **ખરીદખાતે** ઉધારવામાં આવે છે. (જુઓ કા. શુદ ૫ નો મેળ સોનાની ખરીદી વિષે.) પરંતુ **ઉધારે** માલ ખરીદ્યો હોય તો તે માલના રૂા. **માલ**

---

૧. ખરચ સંબંધી બાબતમાં ગયેલો વટાવ અને અરજી વગેરેની લખામણી વટાવ ખાતે લખાતી નથી.

૨. સાધારણ ધરધણી આપેલું વ્યાજ ખરચ ખાતે ઉધારે છે.

૩. ભાડું દલાલી, અને જકાત વગેરેના ખરચને ખરાજાત કહે છે.

આપનાર ધણીને ખાતે જમે કરી [1] **ખરીદખાતે** ઉધારવામાં આવે છે. (જુઓ કા. વદ ૮માં રામાપગીનાં લીધેલાં ઢોર વિષે.)

૨૩. **રોકડેથી** માલનું **વેચાણ** થાય તે [2]**વકરાખાતે** જમે કરવામાં આવે છે. (જુઓ કા. શુદ. ૫ ના મેળમાં વેચેલા સોના વિષે.) પરંતુ ઉધારે માલનો વકરો થાયતો તે રૂા. વકરાખાતે જમા કરી લેનારને નામે ઉધારવામાં આવે છે. (જુઓ મેળમાં).

૨૪. માલ વેચાણ રાખનાર માલના પૂરા રૂા. ન આપી જતાં થોડા આપી જાય તો ઉપર પ્રમાણે જમાખર્ચ નાખ્યા પછી લીધેલા રૂા. તે ધણીને ખાતે જમા થાય છે અથવા વકરા ખાતે માલના રૂા. જમા કરીને તેને ખાતે બાકી રહેલા રૂા. પેટા ફોડથી ઉધારવામાં આવે છે. (જુઓ ફાગણ વદ. ૫ મગન સુબજીને ખાતે)

હુંડીઓ વિષે.

૨૫. નાણાવટી અથવા સરાફ બીજા માણસને પરદેશમાં નાણાં મળવા પોતાના આડતિયાપર જે કાગળ લખી આપે છે તેને **હુંડી** કહે છે. હુંડી બે જાતની છે. અ. **નામજોગી.** બ. **શાહજોગી.**

૨૬. જે હુંડીથી [3]**રાખ્યાવાળા** ધણીનેજ તેનાં નાણાં મળી શકે તેને **નામજોગી** હુંડી કહે છે. નામજોગી હુંડીમાં **રાખ્યા "નામજોગ"** લખાય છે. હુંડીનો લખનાર હુંડી શિકારનાર આડતિયા ઉપર અલાય-

---

૧. પરદેશખાતેથી માલ મંગાવ્યો હોય તો આડતિયાનો જવાબ આવ્યા પ્રમાણે તેને ખાતે જમા કરી ખરીદ ખાતે ઉધારવામાં આવે છે, અને એ જવાબના કાગળને ભરતિયું કહે છે. ભરતિયામાં માલને લગતી તમામ હકિકત લખેલી હોય છે. સરકારી હાંસલ ચુકવનારા ભરતિયું જોઇ હાંસલ ચુકાવી લે છે. માલ આવ્યો હોય અને ભરતિયું ન આવ્યું હોય તો જકાતવાળા ભરતિયું આવતા સુધી માલની ગાંસડી છોડવા દેતા નથી.

૨. કેટલાક વેચાણ રાખનારનું નામ જણાવે છે. ગાંધી અને વહોરા જેવાને ત્યાં લેનારનાં અને વેચેલી જણસનાં નામ લખી શકાતાં નથી, તેઓ સાંજે રોકડ અને ઉધાર વેચાણ ગણી વકરાખાતે જમે કરે છે. ઉધાર વેચાણ જેને તેને ખાતે લખવા માટે કાગળ, પાટી, કે પતરાપર પ્રથમ નોંધી રાખે છે ને તે પરથી મેળમાં લખે છે.

૩. હુંડી કરાવનાર ધણીને રાખ્યાવાળા કહે છે.

દા કાગળમાં રાખ્યાવાળાના અંગની કેટલીક નિશાનીઓ લખી મોકલે છે, તે પરથી શિકારનાર રાખ્યાવાળાને તપાશી જોઈ હુંડીનાં નાણાં આપે છે. આ જાતની હુંડીની મુદત પૂરી થઇ હોય અને જો આડતિયાનો ઉપર પ્રમાણે કાગળ ન આવે તો હુંડી શિકારવામાં આવતી નથી. આ પ્રકારની હુંડી વેચી શકાતી નથી પણ લખનાર ધણીને પાછી આપી શકાય છે.

૨૭. જે હુંડીથી **રાખ્યાવાળાને** અથવા તેની વતી ગમે તે માણસને તેના રૂ. મળી શકે તેને **શાહજોગી** હુંડી કહે છે. શાહજોગી હુંડીમાં **"રાખ્યા શાહજોગ"** લખાય છે. શિકારનારને [1]ખોળાધર આપવાથી શાહજોગી હુંડીનાં નાણાં મળી શકે છે. રાખ્યાવાળાને નાણાંની વધારે અગત્ય હોય અને શિકારનારની મરજી હોય તો મુદત પૂરી થતા પહેલાં ખોળાધરી અને વધારે દિવસની તેરીખો, કાપી આપે એટલે હુંડીનાં નાણાં મળી શકે છે. શાહજોગ હુંડીઓ [2]વેચાણ થાય છે, અથવા લખનાર ધણીને પાછી આપી શકાય છે.

૨૮. હુંડી ગેરવલ્લે પડે તો **પેંઠ** મળે છે, પેંઠ ગેરવલ્લે પડે તો **પરપેંઠ** મળે છે, ને તે બન્ને ગેરવલ્લે જાય તો **કાગળ**થી નાણાં મળે છે. પરંતુ એમ કરવામાં કોઇ વખતે દગો ન થાય તે માટે એ દરેક દસ્તાવેજમાં લખવામાં આવે છે કે **"અમુક લેખ ગેરવલ્લે પડવાથી આ દસ્તાવેજ લખી આપવામાં આવ્યો છે માટે તમારા હિસાબી ચોપડા તપાસી જોતાં જો પ્રથમના લેખથી નાણાં આપ્યાં હોય તો આ લેખ રદ સમજજો".**

૨૯. હુંડીમાં નીચે પ્રમાણે મુદતો લખવામાં આવે છે.

क. **તુરત મુદતની**—હુંડી દેખાડતાની સાથે નાણાં મળે.

ख. **દીન. ૧. વળતાની**—હુંડી દેખાડયા પછી બીજે દિવસે નાણાં મળે.

---

૧. હુંડીના નાણાં લેનાર માણસ શાહુકાર છે એવી ખાતરી આપનાર માણસને ખોળાધર કહે છે. ખોળાધર થનાર આસામી હુંડી શિકારના ગામનો જ હોય છે.

૨. વેચાણ આપનારે શાહજોગી હુંડીના મથાળે વેચાણ રાખનારને લખી આપવુ પડે છે કે, અમુક આસામીએ ફલાણા ધણીને વેચાણ આપી છે. કલકત્તા વગેરે તરફ એવો રિવાજ છે કે વેચનાર ધણી એવી હુંડીની પાછળ ફકત સહી કરી આપે છે. વેચાણ રાખનાર પણ ખોળાધરી આપે તોજ તેનાં નાણાં [illegible] છે

ग. **મુદતવાર સોમની.**— " ચોથે દિ. "

घ. **દીન ચારચારની**— " [1]નવ, તેર, અને પંદર દિ."

ङ. **બાંધી મુદતની.**—હુંડીમાં ઠરાવેલી મુદત પછી નાણાં મળે.

૩૦. ઉપર પ્રમાણે મુદતના પ્રમાણમાં **હુંડીઓ ઓળખવાને જૂદાં જૂદાં નામ** હોય છે.

अ. તરત મુદતની હુંડીને **રોકડી, દર્શની,** અથવા **તરત મુદત**ની કહે છે.

ब. મુદતની હુંડીઓને **બાંધી મુદતની** હુંડીઓ કહે છે.

क. આપણા દેવાને પેટે આડતિયાને જે હુંડીઓ વેચાણ રાખીને, કે બીજા કનેથી લખાવીને, અથવા પોતે ત્રીજા માણસ ઉપરની લખીને બીડવામાં આવે છે તેને **શાખા** હુંડીઓ કહે છે.

૩૧. હુંડી શિકારનાર ધણી હુંડી જોયા પછી તેમાં **દેખાડ** ઘાલી આપે છે એટલે તે ઉપર હુંડી પહોંચ્યાની **મીતિ લખી** આપે છે. પછી હુંડીમાં લખેલી મુદત પૂરી થયે રાખ્યાવાળાને હુંડી શિકારી નાણાં આપે છે. નાણાં આપતી વખત રાખ્યાવાળા પાસેથી હુંડીમાં **ભરપાઇ** કરાવી લે છે. એટલે **"રૂા-આટલા ભરી પૂરી પામ્યોછું"** એમ અક્ષરથી લખાવી લે છે. એવી રીતે ભરપાઇ થયેલી હુંડીને [2]**પાકેલી હુંડી** અથવા **ખોખું** કહે છે. ને તે **મૂળ લખનારને** શિકારનાર ધણી **પાછું** બીડે છે.

૩૨. હુંડી શિકારી નાણાં આપતી વખતે હુંડીમાં ઠરાવેલી મુદત કરતાં વધારે દિવસની જે **છૂટ** લેવામાં આવે છે તેને **ભરખાઇ** કહે છે. એ વિષે વડોદરામાં ૫, અમદાવાદમાં ૯, અને મુંબાઈમાં ૭ દિ૦ છે.

૩૩. હુંડીમાં **અમારી વતીને** ખાતે અને **તમારી વતીને** ખાતેની નિશાની લખવામાં આવે છે.

क. **અમારી વતીને ખાતે** એટલે હુંડીનું જોખમ **અમારે માથે છે.** આડતિયાને નામે લખેલી હુંડીના રૂા૦ રાખ્યાવાળાને શિકારી આપતા સુધીની તેરીખો એટલે **વ્યાજ અમારીવતી વાળાને** મળે છે. કેમકે

---

૧. વડોદરામાં ૯, અમદાવાદ સુરતમાં ૧૩, અને મુંબાઇમાં ૧૫ દિવસે શિકરાય છે.

૨. આડતિયો લખી આપેલી હુંડી શિકારતો નથી તો રાખ્યાવાળાને ત્રિજા ધણીપર કાગળ લખી નાણાં અપાવવાં પડે છે અને તેની મારફતે એ હુંડી પાછી મંગાવવામાં આવે છે. એવી હુંડીઓને કારે પુઠની હુંડીઓ કહે છે.

શિકારેલી તારીખના રૂ૦ હુંડીના ખોખા ઉપરથી આડતિયાને નામે જમા કરવામાં આવે છે. અને શિકારનાર પણ તેજ તારીખના ઉધારે છે.

ख. **તમારીવતીને ખાતે** એટલે મોકલેલી હુંડીઓનું જોખમ **સામા ધણીને** માથે હોય છે. અને તેમાં વ્યાજ વગેરેનો નફો **તમારીવતી વાળાને** એટલે **સામા ધણીને** ગળે છે.

૩૩. હુંડીઓ આપવા લેવામાં થયેલા નફા તોટાને **હુંડિયામણ** કહે છે. અને તેનું જમાખર્ચ લખવાના ખાતાને "[૧]**હુંડિયામણ ખાતુ**" કહે છે. હુંડીઓ શિકારવાની આડત, [૨]નકરામણ શિકરામણનો ખર્ચ વગેરે બાબતનું જમાખર્ચ હુંડિયામણ ખાતે નાખવામાં આવે છે.

હુંડીઓનો જમાખર્ચ નાખવા વિષે.

૩૪. જમાખર્ચી કરવાની હુંડીઓ બે પ્રકારની છે.

૧. રોકડી. ૨. જમાખર્ચી.

રોકડા રૂ. લઇ કરી આપેલી હુંડીઓને **રોકડી હુંડીઓ** કહે છે અને ઉધારે લખી આપેલી હુંડીઓને **જમાખર્ચી હુંડીઓ** કહે છે.

૩૫. **હુંડીઓનો જમાખર્ચ નાખવામાં** નીચે લખેલા મુદ્દા યાદ રાખવા,

क. કોના ઉપરની કયા ગામની, ख. કોણે ક્યાંથી લખી. ग. કોના રાખ્યા. घ. કઇ જાતની. ङ કઈ મુદતની, च. ક્યારે લખી, छ. કઇ નિશાનીવાળી, ज શિકરાવવા કોણ આવ્યું, झ. કોની ખોળા ધરી લીધી.

૩૬. **ચાર રીતના વ્યવહારની હુંડીઓ** જમાખર્ચમાં આવે છે.

अ. લખી આપેલી હુંડીઓ. ब. લખાવેલી હુંડીઓ. क. શિકારેલી હુંડીઓ. અને ड. વેચાણ હુંડીઓ.

૩૭. લખી આપેલી હુંડીઓનો જમાખર્ચ લખવા વિષે—

क. રોકડા રૂા. થી કરી આપેલી હુંડીઓ બે રીતે લખાય છે.

રોકડેથી લખી આપેલી હુંડી જે આડતિયાપર લખી હોય તેને

---

૧. ખર્ચ સંબંધી બાબતમાં આપેલું હુંડિયામણ હુંડિયામણ ખાતે લખાવું નથી. ૨. લેખાવળીમાં ખેપ નકરામણ લખ્યું છે આડતિયો હુંડી શિકારે નહી તો હુંડી લઇ જનારને થયેલા ખર્ચ બદલ લખનાર ધણી જે પૈસા આપે છે તેને નકરામણ શિકરામણ કહે છે.

નામે જમા કરી, પેટામાં હુંડીની વિગત લખી; હુંડિયામણ વિષેની લેવડ દેવડ હુંડિયામણ ખાતે જમા ઉધાર કરવામાં આવે છે. અથવા૦ હુંડી કરાવનારને નામે તેની પાસેથી લીધેલા રૂ. જમા કરી, હુંડી આપ્યા પછી ઉધારી ને ઉપર પ્રમાણે આડતિયા વગેરેને ખાતે જમાખર્ચ નાખે છે. (જુઓ ફાગણ વદ ૫ રૂ. ૧૫૦) ની કપડવંજની હુંડી.)

ख. રાખ્યાવાળાને (હુંડી કરાવનારને) નામે લખીને એટલે ઉધારે હુંડી લખી આપી હોય તો રાખ્યાવાળાને નામે હુંડી તથા હુંડિયામણના રૂ. ઉધારી, જે આડતિયા ઉપર હુંડી લખી હોય તેને નામે હુંડીના રૂ. અને હુંડિયામણ ખાતે હુંડિયામણના રૂ. જમા કરવામાં આવે છે. જો હુંડી કમી ભાવથી આપી હોય તો ભાવની કસર જેટલા રૂ. રાખ્યાવાળાને નામે ઓછા ઉધારી હુંડિયામણ ખાતે ઉધારવામાં આવે છે. (જુઓ જેઠ શુદ ૫. ના મેળમાં રૂ. ૩૦૦) ની મુંબાઇની હુંડી.)

૩૮. લખાવેલી હુંડીઓના જમાખર્ચ વિષે.—

ग. રોકડા રૂ. આપી લખાવી લીધેલી હુંડીઓ બે રીતે લખાય છે.

રોકડા રૂ. આપી બીજા વેપારી કનેથી લખાવી લીધેલી હુંડી, કરવા ધારેલા [1]ઉપયોગ ખાતે ઉધારવામાં આવે છે. અને હુંડિયામણની લેવડ દેવડ હુંડિયામણ ખાતે જમા ઉધાર કરવામાં આવે છે. અથવા હુંડી લખી આપનાર **બીજા વેપારીને નામે** હુંડી કરી આપવા બદલ આપેલા **રોકડા** રૂ. ઉધારે છે. પછી તેની પાસેથી હુંડી મળે છે એટલે તેને નામે ઉધારેલી રકમ જમા કરે છે અને **હુંડીનો ઉપયોગ કરવા ધારેલે ખાતે** હુંડીના રૂ. ઉધારી **હુંડિયામણ** સંબંધી લેવડ દેવડ **હુંડિયામણ ખાતે** જમા ઉધાર કરે છે. (જુઓ આસો શુદ ૫ ના મેળમાં રૂ ૫૦૦ ની લખાવેલી હુંડી વિષે.)

घ. **બીજા વેપારીને** ત્યાંથી **ઉધારે** હુંડી લખાવી લીધી હોય તો **હુંડી તથા હુંડિયામણના** રૂ. એને **નામે** જમા કરીને, કરવા ધારેલા ઉપયોગ ખાતે હુંડીના રૂ. અને હુંડિયામણના રૂ. હુંડિયામણ ખાતે ઉધારવામાં આવે છે. (જુઓ આસો શુદ ૫ ના મેળમાં રૂ૩૦૦) ની હુંડી ઉધારે લખાવ્યા વિષે.)

---

૧ આડતિયાને ભીડવાના, અથવા ખર્ચમાં કે બીજી બાબતમાં ઉપયોગ કરવો હોય તે ખાતે; ખર્ચમાં વાપરવાની હોય ત્યારે હુંડિયામણનો જમાખર્ચ પણ ખર્ચ ખાતે લખાય છે.

૩૯. શિકારેલી હુંડીઓના જમાખર્ચ વિષે.

ચ. આવેલી હુંડીઓ શિકારી **રાખ્યાવાળાને શેકડા** રૂા. આપવામાં આવે તો **જે આડતિયાની**વતી તે હુંડી શિકારી હોય તેને **નામે** હુંડીના રૂા. ઉધારવામાં આવે છે, અને પેટામાં હુંડીની વિગત સાથે રૂા. લેનારનું, તથા ખોળાધરનું નામ લખાય છે. (જુઓ ફાગણ વદ. ૫ ના મેળમાં રૂ ૨૦૦) ની શિકારેલી હુંડી વિષે.)

ચ. આવેલા હુંડીઓ શિકારી **રાખ્યાવાળાના રૂા. જમા રાખ**વામાં આવે તો હુંડીથી આપવાના રૂા. રાખ્યાવાળાને નામે જમા કરી જે આડતિયાની તે હુંડી હોય તેને નામે વિગતવાર ઉધારવામાં આવે છે. (જુઓ જેઠના મેળમાં રૂ ૫૦૦) ની શિકારેલી હુંડી વિષે.)

૪૦. વેચાણ હુંડીઓ વિષે.—

છ. **શેકડેથી** વેચાણ રાખેલી હુંડીઓ જેમના ઉપર ખીડવાની હોય તેમને નામે પેટામાં વિગતવાર ઉધારવામાં આવે છે. અને હુંડિયામણની લેવડ દેવડ થઈ હોય તે હુંડિયામણ ખાતે જમા ઉધાર કરવામાં આવે છે

શેકડેથી વેચાણ રાખેલી હુંડી તરત ઉપયોગમાં લેવાની ન હોય તો "હુંડી ખરીદ ખાતે" ઉધારવામાં આવે છે અને તેનો ઉપયોગ થાય ત્યારે જે તે ખાતે ઉધારી હુંડીવકરાખાતે જમા કરવામાં આવે છે. (જુઓ ૪૪ ના કારતક શુદ ૨ ના મેળમાં રૂ ૪૦૦) ની વેચાણ હુંડી વિષે.)

ખ. ઉધારે વેચાણ રાખેલી હુંડી વેચાણ આપનારને નામે જમા કરીને ઉપર પ્રમાણે ઉધારવામાં આવે છે.

૪૧. નોકર વગેરે લોકોની પેદાશના જમાખર્ચ વિષે.—

નોકર લોકો પગારને આવકખાતે અથવા પગારખાતે જમે કરે છે; જમીનદાર લોકો જમીનની ઉપજ ગણોતખાતે અથવા ઉપજખાતે જમે કરે છે. અને તેને લગતો સલામી વગેરેનો ખર્ચ તેજ ખાતે ઉધારે છે.

૪૨ ખર્ચની રકમોના જમાખર્ચ વિષે.—

ઘર ઉપયોગ અથવા પરમાર્થ વગેરે બાબતમાં વપરાયલા પૈસા **ખર્ચમાં** ગણાય છે. અને તેનો જમાખર્ચ લખવાના ખાતાને "ખર્ચ ખાતુ કહે છે. ખર્ચ ખાતે પડેલી રકમનું ઘણું કરીને વળતર થતું નથી, અને કદાપિ તેમ થાય તો થયેલું વળતર તેજ ખાતે એટલે ખર્ચ ખાતે જમા ક-

રવામાં આવે છે. ખોરાકી, પોષાકી, ધાતુના દાગીના, ધાતુના વાસણ, સ્થાવર જંગમ મિલકત, દાનદક્ષણા, ઇ૦ બાબતો ખર્ચમાં ગણાય છે. કેટલાક ખર્ચ સંબંધી વધારે હકિકત જાણવા માટે તેનાં પેટાં ખાતાં રાખે છે. જેમકે **દાગીના ખાતુ, ચાંલ્લા ખાતુ, ધર્માદા ખાતું**. ઇ૦

ખર્ચ ખાતાની જે રકમ ઉધારે લાવવામાં આવે તે ખર્ચ ખાતે ઉધારી, ઉધારે આપનારને નામે જમે કરે છે. પોતાની દુકાનમાંથી કોઈ વસ્તુ લેવામાં આવે તો મૂળ કિમત પ્રમાણે તે વસ્તુની કિમત વકરા ખાતે જમા કરી ખર્ચ ખાતે ઉધારે છે. (જુઓ મેળમાં ખર્ચ ખાતું.)

૪૩. ઉછીની અથવા વાંધા ભરેલી રકમનો જમાખર્ચ યાદદાસ્ત માટે નોંધી રાખવાની રીતને **ઉપરટપકું** કહેછે. ઉપરટપકાની રકમો બે રીતે લખાયછે.

अ. ચાલતા મેળમાં જેને તેને નામે જમા ઉધાર કરવી પરંતુ તેને ખાતે ન ખતવતાં એ રકમ ઉપરટપકાની છે એવું જાણવાને માટે તે રકમના આંકડા નીચે "ઉ" કરવું. (જુઓ ફાગણના મેળમાં).

ब. કેટલાક જે, તે, તારીખની જણશમાં બતાવેછે (જુઓ જેઠનો મેળ).

ભાગીદારોની વાંધા ભરેલી રકમ, ઉછીની રકમ, જંગડ આપેલો કે લીધેલો માલ, દેણદાર પર અરજી કરતાં કરેલો કોર્ટ ખર્ચ, અને ચોપડો સાથે રાખવાનો જોગ ન હોય તે પ્રસંગે પાસે રાખેલી રકમ ઉપરટપકે રાખી શકાય છે. (જુઓ મેળમાં)

રોજમેળ નક્કી કરવા વિષે.

૪૪. જમાં અને ઉધાર બાજુએ રકમો લખાઈ રહે એટલે વિગત લખવાના હાંસિયામાં નાની બેવડી આડી લીટીઓ દોરી આખા દિવસમાં પાછલી શિલક સિવાય થયેલી જમા રકમોનો સરવાળો જમા તરફ લખવો; અને ઉધાર રકમોનો સરવાળો ઉધાર તરફ લખવો. પછી જમાના સરવાળામાં પુરાંત શિલક ઉમેરતાં જે આવે તે જમે પાસે પ્રથમ મૂકેલા સરવાળા નીચે ફરી બીજી લીટીઓ દોરી ટાંકવો. (જુઓ મેળમાં)

૪૫. જમા અને ઉધાર બાજુએ એ પ્રમાણે સરવાળો આવે તેની બાદબાકી કરવી. બાકી વધે તે આવતા દિવસ માટે પોતામાં નાણું રહ્યું સમજવું. પછી તેટલો અવેજ કોથળીમાં તપાસી જોવો. જો તે બરોબર મળતો હોય તો લખેલું નામું ખરૂં સમજી એ રકમ ઉધાર બાજુએ મૂકેલા સરવાળા નીચે એક લીટી દોરી **"શ્રીજણશે"** એમ લખી ટાંકવી. અને પછી ઉધાર બાજુનો સરવાળો ફરીથી ગણી, બીજી નાની લીટીઓ દોરી તે ઉપર લખવો. એમ કર્યાથી જમા ઉધાર બાજુના સરવાળા સમાન થશે. (જુઓ મેળમાં).

૪૬. આવતા દિવસ માટે શિલક કાઢી જમાં ઉધાર પાસાં મેળવે એટલે રોજમેળ બંધ કર્યો કહેવાય. તેમજ જે દિવસે મેળમાં લખવાનું ન હોય ત્યારે તે બંધ રહ્યો કહેવાય

૪૭. રોજમેળ જેમ જેમ લખાતો જાય તેમ તેમ દરેક ધણીના ખાતાની રકમ ખાતાવહીના ચોપડામાં ખતવવી. અને ખતવ્યાની ખાત્રીને સારૂ મેળમાં દરેક ખાતાના પેટામાં ખાતાવહીનું પાનું ટાંકવું. (જુઓ મેળમાં)

સંવત ૧૯૪૩ ના કારતગ શુદ. ૫ ને શોમવારના જમાખર્ચની રકમો.

રૂ. ૨૯૧૫ાાા≡ વેપાર કરવા સારૂ ઘરમાંના લીધા છે. પાછલું દેવું લહેણું તપાસતાં રૂ. ૨૨૪ાા≡ પટલ. લખુ લલ્લુ પાસે લહેણા, અને પરી. પરભુ કાશીના રૂ ૫૨૫) દેવા છે. રૂ ૫) શા મગન મુળજી બહોણી કરાવી ગયો. રૂ ૧ા પરી. પરભુ કાશીને ત્યાં કેશુભાઇ મારફત બહોણી કરાવી, રૂ ૦ા~ા મંદીરમાં ભેટ, ૦)≈ાા ગોળધાણા, ૦ા≡ પાન, એલચી, અને સોપારી. ૦ાા દક્ષણા. રૂ ૨૫) ના છુટા જ. ૬૫ લેખે લઇ તરત જ. ૬૪ ના ભાવે રોકડેથી આપી દીધા છે. રૂ ૫૭૫) વહોરા. હાજી મુસાને અંગ ઉધાર દોઢ ટકાના વ્યાજે ધીર્યા તેમાં રૂ પાાા વટાવ મડામણીના કાપી લીધા. સોનાની સોટચની પાટો બે, તોલા ૬૭ાા દા. ૧૯ા ભાવથી ચોકશી. હિમતલાલ કેશવલાલને ત્યાંથી મંગાવેલી આવી. તે પર રૂ ૪)≡ાા દલાલી, અને રૂ ૧)~ ધર્માદાનો મળી રૂ ૫ા૦ાા ખરાન્નત થઇ હતી. એ બધુ રોકડેથી પતાવ્યું છે. શા. રણછોડલાલ બાપુજીને સોનુ તો. ૨૦); હરગોવન મોતીને સોનું તોલા. ૨૫). અને મોંજીલાલ મોતીને સોનુ તોલા. ૧૫) દા. ૧૯ાા~ ના ભાવે રોકડેથી આપ્યું છે. રૂ. ૧૦૧) શા. મગનલાલ મુળજીની વતી પરી. શામળભાઇને ત્યાંથી લીધા છે. (જુઓ નીચે મેળમાં.)

સંવત. ૧૯૪૩ ના કારતક શુદ. ૫ ને શોમવારનો મેળ.

જ

૩૧૪૦ાા~ શ્રી દુકાન ખાતે જમે.
૨૯૧૫ાાા≡ રોકડા. ઘરમાંના.
૨૨૪ાા≡ [1]જમાખર્ચ. ૧. પટેલ. લખુ લલ્લુનો પડાવ્યો તે ધણીને ખાતે ઉધાર. પાછલા લહેણા.

૩૧૪૦ાા~ [2]પા.૧.

૫૨૫) પરી. પરભુ કાશીને ખાતે જમે.
૫૨૫) જમાખર્ચ ૧. [3]હા. દુકાન ખાતે ઉધાર.[4]બા. તમારા પાછલા દેવા હતા. પા. ૧

૦ા~ા શ્રી વટાવ ખાતે જમે.

ઉ

૨૨૪ાા≡ પટેલ. લખુ લલ્લુને ખાતે ઉધાર.
૨૨૪ાા≡ જમાખર્ચ. ૧ હા. દુકાન ખાતે જમે. બા. તમારી પાસે પાછલા લહેણા હતા તે ઉધાર્યા છે. પા. ૧.

૫૨૫) શ્રી દુકાન ખાતે ઉધાર.
૫૨૫) જમાખર્ચ. ૧. પરી. પરભુ કાશીને ખાતે જમે. બા. એ ધણીના દેવા હતા. પા. ૧.

૧ા~ાા શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર.
૦ા~ા મંદીરમાં ભેટના.
૦ાા દક્ષણાનો પરચુરણ.
૦ા≡ પાન, સોપારી ને એલચી.

---

૧. જમાખર્ચી રકમ છે એવું જાણવા માટે સરાફ લોકો એમ લખે છે.
૨. પા. ખાતાવહીના પાનાનો આંકડો છે. ૩. હા. હસ્તે. ૪. બા. બાબત.

૦ા=ા છુટા રૂ૨૫)ની કસરના.પા.૩	૦)=ાા ગોળધાણા.
૫ાાા શ્રી વ્યાજ ખાતે જમે.	૧ાા=ાાા પા. ૨.
૫ાાા રોકડા. વો. હાજી કનેથી મં-ડામણીના લીધા છે. પા.૨	૫૭૫) વો. હાજી મુસાને ખાતે ઉધાર.
૧૧૭૭ાા શ્રી હેમ વકરા ખાતે જમે.	૫૭૫) રોકડા. હા. તમને દોઢ ટકા લેખે ધીર્યા છે. પા. ૩.
૧૧૭૭ાા હેમ તો. ૬૦) દા.૧૯ાા= રોકડેથી પરચુરણ વેચ્યું છે. પા.૧	૧૩૦૩ાા=ાા શ્રીહેમ ખરીદ ખાતે ઉધાર.
૧૦૬) શા. મગનલાલ મુળજીને ખાતે.	૧૨૯૮ા= હેમ તો. ૬૭ાા દા.૧૯ા
૫) રોકડા. બહોણીમાં ભર્યાછે.	૪)=ાા દલાલીના દા. તોલે ૦)-
૧૦૧) રોકડા. તમારીવતી પરી. શામળભાઇએ ભર્યા છે.	૧)- ધર્માદા દા. તોલે ૦)૦ા
૧૦૬) પા. ૨.	૧૩૦૩ાા=ાા પા. ૧.
૧૮૧૪ાા=ા.	૧ા પરી. પરભુ કાશીને ખાતે ઉધાર.
૪૯૫૫ા૦ા.	૧ા રોકડો. હા. ભાઈકેશુ બહોણીમાં આપી આવ્યો છે. પા. ૧
	૨૬૩૧ા૦ા
	૨૩૨૪) શ્રી જણસે બાબાશાહી.
	૪૯૫૫ા૦ા

—:o:—

સંવત ૧૯૪૩ ના કારતક વદ. ૮ ને શુકરવારના જમાખર્ચની રકમો.

રૂ ૨૩૨૪) પાછલી શિલક છે. રૂ ૧૪૫ા પરી. પરભુ કાશીએ અમારી વતી-શા. મગનલાલ મુળજીને રોકડા આપ્યા છે. રૂ ૪૧) મહેતા. મગન મુળજીએ વહોરા. હાજી મુસાની વતી રોકડા ભર્યા છે. રામપુરાના પગી રામા રૂપા પાસે રૂ ૬૫ાા લેણા નીકળ્યાથી નીચે પ્રમાણે વસૂલ કરી ખાતું માડી વાળ્યું.- રૂ ૩૫) ભેંસ. ૧. રૂ ૧૫) ગાય. ૧. રૂ ૧૦ાા પાડી ૧. અને રૂ ૫) છુટ મુકી. તેમાંથી ભેંસ દુઝણા સારૂ ઘરમાં રાખી અને ગાય તથા પાડી રૂ૨૪) માટે વેચ્યાં છે. પટલ. લખુ લલ્લુને રૂા. જોઈતા હતા તેથી પાછલા રૂ૨૨૪ાા= હતા તે વાળી લઇ બાકીના રૂા. આપી રૂ ૨૯૫ા= નું નવુ ખત લખાવી લીધું. નવું ખત કરતાં રૂ ૫) મડામણીના મળ્યા છે. રૂ ૫૧) વહોરા હાજીએ શા: મગન મુળજીને કબુલાવ્યાછે. (જુઓ નીચે મેળમાં).

સંવત ૧૯૪૩ ના કારતક વદ ૮ ને શુકરવારનો મેળ.

જ	ઉ
૨૩૨૪) શ્રી પુરાંત બાકી.	૧૯૬ા શા. મગન મુળજીને ખાતે ઉધાર.
૪૨) વો. હાજી મુસાને ખાતે જમે.	૧૪૫ા રોકડા. પરભુ કાશીને ત્યાંથી
૪૧) રોકડા. હા. મહેતા. મગ-	અપાવ્યા તે, બોહણીના જો

ન ભરી ગયા છે.
) જમાખર્ચ ૧. મગન મુ-
ળજીનો પડાવ્યો તે એ
ધણીને ખાતે ઉધાર.

૯૨) પા. ૩.

૧૪પા પરી. પરભુ કાશીને ખાતે જમે.
૧૪પા રોકડા. અમારીવતી મગ-
નલાલ મુળજીને અપાવ્યા તે; એ
ધણીને ખાતે ઉધાર. પા. ૧-
૬પા શ્રી દુકાન ખાતે જમે.
૬પા જમેખર્ચ ૧. રામપુરાના
પગી. રામા રૂપાનો પડાવ્યો તે,
બા. પાછલા લહેણા. પા. ૧.
૬પા રામપુરાના પગી. રામા રૂપાને
ખાતે જમે.
૬૦ા શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર ઢો-
ર ખંડી લીધાં તેના.
પ) વટાવ ખાતે ઉધાર બા. છુટ.

૬પા પા. ૧.

૨પા શ્રી ઢોર ખાતે જમે.
૨૪) રોકડા. ગાય તથા પાડીના
વેચાણના.
૧ા વટાવ ખાતે ઉધાર. બા. ખો
ટ ગઇ.

૨પા પા. ૧.

પ) વ્યાજ ખાતે જમે.
પ) રોકડા. પટલ લખુ પાસેથી
નવા ખતમાં ચઢાવો લીધો છે.
પા. ૨.

૩૯૮ાા.

૨૭૨૨ાા.

૫૧) જમાખર્ચ ૧. વો.હાજીને ખા-
તે જમે. બા. કબૂલતના.

૧૯૬ા. પા. ૨.

૬૦ા શ્રી ×વિગત ખાતે ઉધાર.
૩૫) શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર.
૩૫) બા. ભેંસના પા. ૨.
૨પા ઢોર ખરીદ ખાતે ઉધાર.
૧૫) ગાય. ૧.
૧૦ા પાડી. ૧.

૨પા પા. ૧.

૬૦ા એણી વિગતે રામપુરાના
પગી રામા રૂપાને ખાતે જમે.
૬પા રામપુરાના પગી રામા રૂપાને
ખાતે ઉધાર.
૬પા જમેખર્ચ. ૧. હા. દુકાન
ખાતે જમે કરીને બા. પાછલા લ-
હેણા. પા. ૧.
૬ા વટાવ ખાતે ઉધાર.
પ) પગી રામાને ખાતે જમે બા.
છુટ મુકી.
૧ા ઢોરખાતે જમે. બા. ખોટ ગઇ

૬ા પા. ૩.

૭૦ાા પટલ. લખુ લલ્લુને ખાતે ઉધાર.
૨૯પા≡ નવું ખત કર્યું તેના.
૭
૨૨૪ાા≡ પાછલુ લહેણું બાદ.
૭૦ાા-રોકડા. હા. તમને પા.૧.

૩૯૯ાા..

૨૩૨૩ા શ્રી જણસે બાબાશાહી.

૨૭૨૨ાા.

× જ્યારે એકજ ધણીને ખાતે કોઇ રકમ જમા અથવા ઉધાર કરીને જુદે જુદે ખાતે તેથી ઉલટું લખવાનું હોય ત્યારે વિગત ખાતુ પાડી તેના ...માં તે દરેક ખાતે લખવામાં આવે છે.

સંવત ૧૯૪૩ ના ફાગણવદ ૯. ને ભોમવારની જમાખર્ચની રકમો.

૩ ૨૩૨૩ા કોથળીમાં ગઇ કાલના છે. વહોરા. હાજી મુસા કનેથી હેમની કંઠી તોલા. ૬ાા દા. ૧૮ ના ભાવે ઘરને સારૂ લહેણાને પેટે ખંડી લીધી. હુંડી નં. ૧ રૂ. ૧૫૦) બાબાશાહીની. હુંડી ૧. ગોધરાના પરી. જેચંદ મગનભાઇ ઉપર નામજોગ. તરત મુદતની રોકડેથી દા. ૯૯ ના ભાવે શા. ગીરધર મોતીને લખી આપી છે. (અમારી વતી.) મુંબાઇગરા રૂ. ૭૦૦) દા. ૧૮ ના ભાવે રાજેશ્રી જીભાઇ ગોકળદાસના રોકડેથી રાખ્યા. હુંડી નં. ૧ રૂ. ૨૦૦) બાબાશાહીની. લખી મુંબાઇથી પરી. છોટા દાજીભાઇ. રાખ્યા હરીવિષ્ણુના. શાહજોગ. મુદત દીન ચારચારની. અમારી વતીને ખાતે અમારા ઉપરની રાખ્યાવાળા લાવવાથી ગોવિંદ હરીની ખોળાધરી લઇ રાખ્યાવાળાને હુંડી શીકારી આપી ખોખુ મુળધણીને બીડી દીધું. સોનું તોલા. ૭ાા દા. ૨૦) ના ભાવે માસ્તર. દામોદરદાસને રોકડેથી આપ્યું છે. રૂ. ૫) કેશુના સાસરેથી મોં ગળ્યું કર્યાના આવ્યાછે. રૂ. ૧૦૦) કલદાર દા. ૧૮ાા ના ભાવે શા. મગન મુળજીને આપ્યા અને તે પેટે રૂ. ૮૦) બાબાશાહી લીધા. લખુ પટલની સાક્ષીમાં રૂ ૦ાા, અને ઠકરની ચો પડીઓ વેચી આપી તેમાં કમિશન રૂ ૫) મળ્યું છે. પરચુરણ મુંબઇગરા રૂ.૧૨૦) રોકડેથી દા. ૧૮ાા વેચ્યા છે. રૂ. ૨૫) પટલ ભાઇજી બાપુજી ઉપર ટપકે મુકી ગયા છે. [જુઓ નીચે મેળમાં.]

સંવત ૧૯૪૩ ના ફાગણવદ ૯ ને ભોમવારનો મેળ.

જ	ઉ
૨૩૨૩ા શ્રી પુરાંત બાકી. ૧૧૭) વો. હાજી મુસાને ખાતે જમે. ૧૧૭) ખર્ચ ખાતે ઉધાર. બાબતે કંઠીના. પા. ૩ ૧૫૦) ગોધરાખાતે પરી. જેચંદ મગભાઇના જમે. અમારી વતી. ૧૫૦) ની હુંડી ૧. બાબાશાહીની તમારી. રાખ્યા શા. ગીરધરમોતીના. નામજોગ. તરત મુદતના. દા. ૯૯ એ રોકડેથી આપી છે. ૧૪૮ાા રોકડા. હુંડીના લીધા છે. ૧ાા હુંડિયામણ ખાતે ઉધાર. બા. ભાવની ઘટનો. ૧૫૦) નકકીની હુંડી જમે. પા.૩ ૧૫૦) શ્રી હેમ વકરાખાતે જમે.	૧૧૭) શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર. ૧૧૭) જમેખર્ચ ૧. વો. હાજીને ખાતે જમે. બા. હેમની કંઠી તોલા ૬ાા ૧૮ના ભાવની રાખી તેના. પા. ૨. ૧૯૮) મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટાલાલદાજીને ખાતે ઉધાર, અમારીવતી. ૨૦૦)હુંડી ૧ +દા. ૮૪ મું.બાબાશાહીની. લખી તમારી. રાખ્યા હરીવિષ્ણુ પાસેથી શાહજોગ મુદત દીન ચારચારની મીતિ ફાગણ શુદ ૧૦ તે ગોવિંદ હરીની ખોળાધરીથી શિકારી ખોખું તમને પાછું બીડયું છે ને રાખ્યાવાળાને રોકડા રૂ. આપ્યા છે. પા.૩

+ દેશ ચલણી નાણાં પ્રમાણે હુંડીનાં નાણાંનો જમાખર્ચ પડે છે અને તે બાબતનો ભાવ લખનારના કાગળપરથી ચિકારનારના જાણવામાં આવે છે. એટલે મુંબાઇવાળો હોય તો મુંબાઇગરા અને પાટણવાળો હોય તો શિક્કાઇ નાણાં લખાય છે.

૧૫૦) રોકડા. હેમ તો. ૭ાા દા.
૨૦)થી દામોદરદાસને આપ્યું છે.
પા. ૧

૫૧ાા શ્રી વટાવખાતે જમે.
૫) રોકડા બા. કેશુના સાસરે-
રેથી મોં ગળ્યું કર્યાના આ-
વ્યા છે.
૪૧) રોકડા. વટાવ મુ. રૂ ૨૨૦)
નો પરચુરણ.
૫ાા રોકડા કમિશન વગેરે બા
બતના.

૫૧ાા. પા. ૩.

૨૫) પટલ ભાઇજી બાપુજીને ખાતે જમે.
ઊ. ૨૫) રોકડા. હા. પોતે ઉપર ટ-
પકે મુકી ગયા છે.

૪૯૩ાા.

૨૮૧૬ાાા.

૧૨૬) શ્રી વટાવખાતે ઉધાર.
૧૨૬) વટાવ મું. રૂ૭૦૦) દા.૧૮
ના ભાવે રોકડેથી રા. છભાઇ પા
સેથી રાખ્યા છે. પા. ૩

૩૮ાા શા. મગન મુળજીને ખાતે ઉધાર.
૧૧૮ાા રોકડા મું. રૂ.૧૦૦)દા.૧૮ાા
૮૦ રો. બાબાશાહી ભર્યા તે.

૩૮ાા બાકી રહ્યા છે. પા. ૨.

૩૩ાા શ્રી હુંડિયામણ ખાતે ઉધાર.
૧ાા હુંડિયામણ. રૂ. ૧૫૦)ની હું-
ડી દા. ૯૯) એ આપી તે-
ની કસર.
૩૨) હુંડિયામણ. હુંડી રૂ. ૨૦૦)
બાબાશાહીની મુંબાઇથી આ
વી તેના દા. ૧૬.

૩૩ાા. પા. ૩

૪૮૩)
૨૩૩૩ાાા શ્રી જણશે.
૪૮૦) કલદાર.
૧૮૫૩ાાા બાબાશાહી.

૨૩૩૩ાાા.

૨૮૧૬ાાા.

સંવત ૧૯૪૩ ના જેઠ શુદ ૧ ને શોમવારથી વદ ૦)) ને ભોમવાર
સુધીના મેળની રકમો.

૨૩૩૩ાાા પાછલી જણશછે. રૂ૩૦૦) ની હુંડી નગ ૧ દા. ૧૯ના ભાવે મુંબાઇના પરી. છોટાલાલ દાજીભાઇ ઉપરની વો. હાજી મુસાને ઠી. ૧ વળતાની નામે લખીને અમારી વતીને ખાતે લખી આપી, શુદ ૫. અને તે શુદ ૧૦ મે પાકીછે. હુંડી નંગ ૧ રૂ ૫૦૦) બાબાશાહીની અમારી. લી. મુંબાઇથી પરી. છોટા દાજીભાઇ રાખ્યા મગન મુળજીના શાહજોગ. મુદત દી. ૩૧ પછીની લખી વૈશાખ શુદ ૫ તે ગીરધર મોતીની ખોળાધરીથી શિકારી હુંડીનું ખોખુ મુળ ધણીને બીડી રાખ્યાવાળાના રૂા. જમે રાખ્યા છે, શુદ. ૧૨. મુંબઇગરા રૂ. ૩૦૦) દા. ૨૦ાા રોકડેથી આપ્યા, શુદ ૧૫. ઘર-માંની ભેંસ વેચી તેના રૂ ૪૦) ઉપજ્યા, વદ૬. હેમની વીંટી તોલા ૨) દા. ૨૫ ના ભાવે ચોકશી હિંમતલાલ કેસવલાલ પાસેથી લઇ તરત વહોરા હાજી મુસાને રોકડેથી દા- ૨૬ા ના ભાવે આપી દીધી વદ ૮, વહોરા હાજીને પરી. શા-

મળ નથુભાઇના ખાતાનો હિસાબ કરી આપવાથી તેણે ખુશી થઇ રૂ. ૫) પાઘડી તરીકેના રોકડા આપ્યા. વદ ૧૨. રૂ ૫)≡ા નાં નાતના ભણનાર છોકરાંને ઇનામ આપ્યાં છે. વદ ૦)) (જુઓ નીચે મેળ.)

સંવત ૧૯૪૩ ના જેઠ શુદ ૧ થી જેઠ વદ ૦)) સુધીનો મેળ.

જ

૨૩૩૩ાા શ્રી પુરાંત બાકી.

૩૦૦)મુંબાઇખાતે પરી છોટા દાજીભાઇને ખાતે અમારીવતી. શુદ૫ પાકી શુદ૧૦

૩૦૦) હુંડી ૧ કલદારની તમાશા ઉપર લખી. અમારી રાખ્યા વ. હાજી મુસા, શાહજોગ દી. ૧ વળતાની રાખ્યાવાળાને નામે લખીને આપી છે.

૩૫૭) હુંડી રૂ ૩૦૦) ની દા. ૧૯ તે રાખ્યાવાળાને ખાતે ઉ૦

૦

૫૭) હુંડિયામણ ખાતે જમે.

૩૦૦) નકકીની હુંડી ૧

પા. ૩.

૫૭) હુંડિયામણ ખાતે જમે શુદ ૫.

૫૭) જમેખર્ચ. ૧ હા. વો. હાજીને ખાતે ઉધારીને. પા. ૩

૫૦૦) શા. મગન મુળજીનેખાતે શુ.૧૨

૫૦૦) જમેખર્ચ૧ હા. શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર બા. હુંડી ૧ મુંબાઇથી પરી. છોટાલાલ દાજીભાઇની લાવ્યા તેના જમે. પા. ૨

૬૧ાા શ્રી વટાવ ખાતે જમે શુદ. ૧૫.

૬૧ાા રોકડા. વટાવ સું.રૂ ૩૦૦) દા. ૨૦ાા ના ભાવે વેચ્યા છે. પા. ૩

ઉ

૩૫૭) વો. હાજી મુસાને ખાતે શુદ. ૫

૩૦૦) હુંડી ૧ શ્રી મુંબાઇ ખાતે પરી.છોટા દાજીભાઇના જમે

૫૭) હુંડિયામણ ખાતે જમે. હુંડી રૂ ૩૦૦) દા. ૧૯

૩૫૭) પા. ૩

૫૦૦) શ્રી વિગતખાતે ઉધાર શુદ ૧૨

૪૧૫)મુંબાઇખાતે પરી.છોટાભાઇ દાજીભાઇનેખાતેઅમારીવતીશુ.૧૨

૪૧૫) ની હુંડી નંગ૧ રૂ૫૦૦) બા. ની દા. ૮૩. અમારા ઉપર લખી. તમારી રાખ્યા. શાહ. મગન મુળજીના શાહજોગ. મુદત ૩૧ પછીની લખી વૈશાખ શુદ ૧૫ તે ગીરધર મોતીની ખોળાધરીથી શિકારી તમને પાછી બીડી અને રાખ્યાવાળાના રૂ. જમે રાખ્યા છે.

૫૦૦) હુંડીનંગ ૧ બાબાશાહીની.

૦

૮૫) હુંડિયામણ ખાતે ઉધાર.

૪૧૫) નકી મુંબાઇગરા. પા. ૩.

૮૫)હુંડિયામણખાતેઉધારશુદ.૧૨

૮૫) હુંડી ૧ રૂ૫૦૦) ની મુંબાઇથી પરી છોટાભાઇની આવી તે દા. ૧૭ ના ભાવે અમારી વતી શિકારી છે પા. ૩

૪૦) શ્રી ખર્ચખાતે જમે વદ ૬.
૪૦) રોકડા બાબતે ભેંસ વેચી તેના આવ્યા છે. પા. ૨.
૨।। શ્રી વટાવ ખાતે જમે વદ. ૮
૧।। રોકડા. હેમની વીંટી રાખીને તુરત વેચી તેમાં નફો. પા. ૩
૫) શ્રી વટાવ ખાતે જમે વદ ૧૨.
૫) રોકડા બાબતે વો. હાજીને હિસાબ કરી આપ્યો તેમાં પાઘડીના મળ્યા છે. પા. ૩.

૯૬૬)

૩૨૯૯।।।

૫)≡। શ્રી ખર્ચખાતે ઉધાર. વદ ૦))
૫)≡। રોકડા નાતીલા વિદ્યાર્થીઓને ઇનામમાં આપ્યાછે. પા.૨
૨૫) પા. ભાઇજી બાપુજીનેખાતે ઉધાર
ઊ. ૨૫) રોકડા હા. પોતે. બા. ઉપરટપકે જમે હતા તે લઇ ગયા.

૮૮૭)≡।

૨૪૧૨।।૦।।। શ્રી જણશે.
૧૮૦) રોકડા કલદાર
૨૨૩૦।। રોકડા બાબાશાહી છે.
૨)૦।।। ×ઉપરટપકે લહેણા.
૨)૦।।।મણીલાલ મુળજીને ખાતે. બા.ઉછીનાઆપ્યાછે.

૩૨૯૯।।।.

સંવત ૧૯૪૩ ના આસો શુદ. ૫ ને ગુરૂવારના જમાખર્ચની રકમો.

રૂ ૨૪૧૨।।૦।।। ગયા મેળનું પોતું છે એવી રીતે કે રૂ ૧૮૦) કલદાર અને બાકીના બાબાશાહી. હુંડી ૧ રૂ૫૦૦) બાબાશાહીની સરભર લેખે ખેડાના પરી. જગા લલ્લુભાઇ ઉપરની શાહજોગ મુદત વાર ભોમની પરી. શામળભાઇ નથુભાઇની દુકાનેથી રોકડા રૂા. આપી લખાવીને શા. મગનલાલ મુળજીને દા. ૦।। ના ભાવે રોકડેથી વેચાણ આપી દીધી. પટલ. લખુ લલ્લુના ખાતાનો હિસાબ કર્યો તો મુદલમાં રૂ ૨૯૫।≡ વ્યાજ રૂ ૧૭।≡ નીકળ્યા તેમાંથી ૦।≡ છુટ મુકી બાકીનાં નાણાં રોકડાં ગણી લઇ ખાતું સરભર કર્યું. ભલામણ ૧. ગોધરાના પરી જેચંદ મગનલાલે આસો શુદ ૧ ની મીતિની ગાંધી. મથુર બખતચંદને રૂા. એકસોએંશી સુધી આપવાની લખી આપેલી તે લખાવનાર ધણી લાવવાથી ચુનીલાલ લલ્લુભાઇ જોગ રૂ ૧૫૦ ગણી આપી તેની પાવતી તથા ભલામણ લેઇ ગોધરાવાળા જેચંદભાઇને બીડી દીધાં છે. હુંડી. ૧ રૂ ૩૦૦) કલદારની દા. ૧૭, સુરત ખાતે પરી. બાપુલાલ જેઠાભાઇ ઉપરની લી. અતરેથી પરી. પરભુ કાશીના શાહજોગ મુદત દીન ચારચારની અમારે નામે લખાવી લાવીને અમે શા. મગનલાલ મુળજીને નામે લખીને દા. ૧૭।। ના ભાવે આપી.

× જ્યાં સુધી એ રકમ પાછી ન આવે ત્યાં સુધી એમ લહેણા ખેંચાય અને આપી જાય એટલે લખાય નહીં. તેમજ ઉછીતી રકમ લાવો તેને માટે એ-થી ઉલટું લખવું એટલે આણેલી રકમ રોકડમાં વધારે ગણીને બાદ કરવી.

ભલામણ. ૧ શ્રી મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટાભાઇ દાજીભાઇ ઉપર. ભાદરવા વદ ૮ ની મીતિની શા. ભીખાભાઇ ફતાભાઇને રૂ ૪૦૦) કલદાર આપવાની લખી આપેલી તે તેમણે શિકારી ભલામણ લઇ જનારને આસો શુદ ૩ ના દિવસે નાણાં આપી પહોંચ વગેરે અમારાપર મોકલાવી છે. અને તે રૂા. શા. ભીખાભાઈએ ચી. ભોગીલાલ મારફત અત્રે રોકડા ભરાવ્યા છે. રૂ ૫૦૧) રોકડા. બાબાશાહી પરી. પરભુ કાશીની વતી પરી. ઝવેર લખમીચંદની દુકાને ગુ. મોહન મારફત ભર્યા છે. ૦॥≈ શીંગોડા ફરાળ સારૂ શેર ૪॥ રોકડેથી લીધાં. (જુઓ નીચે મેળમાં.)

સંવત ૧૯૪૨ ના આસો શુદ ૫ ને ગુરૂવારનો મેળ.

૪

૨૪૧૨॥૦॥। શ્રી પુરાંત બાકી.

૪) શ્રી હુંડિયામણ ખાતે જમે.

૨॥ રોકડા. હુંડી રૂ ૫૦૦) ખેડાની જગા લલ્લુભાઇની પરી. શામળભાઇને ત્યાંથી સરભરથી લખાવી શા. મગનલાલ મુળજીને દા. ૦॥ થી વેચાણ આપી.

૧॥ જમેખર્ચ ૧ હા. શા.મગનલાલ મુળજીને ખાતે ઉધાર. બા. હુંડી ૧ રૂ૩૦૦) કલદારની સુરતનીબાપુલાલ જેઠાભાઇનીપરી.પરભુ કાશી પાસેથી દા.૧૧૭થીલખાવેલીદા.૧૧૭॥ ના ભાવે આપી તેની કસરના.

૪) પા. ૩.

૧૭) શ્રી વ્યાજખાતે જમે.

૧૭) જમેખર્ચ ૧. હા. પટલ.લખુ લલ્લુને ખાતે ઉધાર.બા.વ્યાજનો. પા. ૨.

૩૧૨॥≈ પટલ.લખુલલ્લુને ખાતે જમે.

૩૧૨॥≈ રોકડા. હા. તમે હિસાબ ચુકતે ભરી ગયા છો. પા. ૧.

૩૫૧) પરી. પરભુ કાશીને ખાતે જમે.

૩૫૧) હુંડી ૧. રૂ ૩૦૦) મું. ની

૩

૧૭) પટલ. લખુ લલ્લુને ખાતે ઉધાર.

૧૭॥≈ વ્યાજના આજ સુધી.

૦॥≈ છુટના બાદ.

૧૭) નકકી વ્યાજ ખાતે જમે પા. ૧.

૧૫૦) શ્રી ગોધરા ખાતે પરી. જેચંદ મગનલાલને ખાતે ઉધાર.

૧૫૦) ભલામણ. ૧ આસો શુદ ૧ ની તમારી ગાંધી મથુર વખતચંદને રૂા. એકસોએંશી સુધી આપવાની લખાવનાર ધણી લાવવાથી શા. ચુનીલાલ લલ્લુભાઇ જોગ રૂા. આપી પાવતી તથા ભલામણ તમને બીડયાં છે. પા. ૩.

૩૫૨॥ શા. મગનલાલ મુળજીને ખાતે.

૩૫૨॥ હુંડી ૧ રૂ ૩૦૦) મું. દા. ૧૭॥ સુરતની પરી. બાપુલાલ જેઠાના ઉપરની લખાવેલી આપી તેના નીચે પ્રમાણે જમે.

૩૫૧) પરી. પરભુકાશીનેખાતેજમે.

૧॥ હુંડિયામણ ખાતે જમે.

૩૫૨॥ તમારે ખાતે ઉધાર. પા ૨.

દા. ૧૭ ના ભાવે સુરતના પરી. બાપુલાલ જેઠા ઉપરની લી. તમારી. રાખ્યા અમારી શાહજોગ મુદત દીનચાર ચારની અમારે નામે લખી આપી તેથી તમારે ખાતે જમે કરી હા. શા. મગનલાલ મુળજીને ખાતે ઉધાર. પા. ૧

૪૦૦) મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટા દાજીભાઇને ખાતે જમે. અમારીવતી શુદ ૩.

૪૦૦) ભલામણ. ૧ કલદારની તમારી ઉપર ભાદરવા વદ ૮ ની રા. ભીખાભાઇ ફતાભાઇને લખી આપેલી તે પ્રમાણે એ ધણીને રૂા. આપી પહોચ મોકલાવી તે ઉપરથી જમે. અને એ રૂા. રા. ભીખાભાઇના ચી. ભોગીલાલ ભરી ગયા છે. પા. ૩.

૧૦૮૪।≈

૩૪૯૬।।।≈।।।.

૫૦૧) પરી. પરભુ કાશીને ખાતે ઉધાર.

૫૦૧) રોકડા. બા. તમારીવતી પરી. ઝવેર લખમીચંદને ત્યાં ગુ. મોહન ભરી આવ્યો છે. પા. ૧.

૦।।≈ શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર.

૦।।≈ શીંગોડા શે. ૪।। દા. ૦)≈।। શેર. પા. ૩.

૧૦૨૧)≈

૨૪૭૫।।।૦।।। શ્રીજણસે.

૫૮૦) કલદાર.

૧૮૯૫।।।૦।।। બાબાશાહી.

૨૪૭૫।।।૦।।।.

૩૪૯૬।।।≈।।।.

સંવત ૧૯૪૩ ના આસો વદ ૦)) રવીવારની જમાખર્ચી રકમો.

નીચે લખેલા આસામીઓના ખાતાનો હિસાબ કરી વ્યાજ ગણ્યું તો પરી. પરભુ કાશીને ખાતે ૪૫।।।; શા. મગનલાલ મુળજીને ખાતે ૫।।≈।।; અને ગોધરાવાળા પરી. જેચંદ મગનલાલને ખાતે ૩।≈ વ્યાજનો દેવો પડયો. વહોરા. હાજી મુસાને ખાતે ૯૭।।।≈।।। વ્યાજ, અને મુંબાઇવાળા પરી. છોટાલાલ દાજીભાઇને ખાતે ૬।।।૧૯ વ્યાજના, તથા ૦।।૨૩ આડતના લહેણા નીકળ્યા.

સાલ આખરે નીચે લખેલાં ખાતાંનો જમાખર્ચ વટાવ ખાતે લઇ ખાતાં માંડી વાળ્યાં.–૨૩।।।−।। હેમ ખરીદ વકરા ખાતામાં, ૭૭।।।૦।।। વ્યાજ ખાતામાં દેવા પડયા એટલે વધારો નીકળ્યો. અને ૧૧૯।।−ખર્ચ ખાતામાં, ૫૬।।।૦ હુંડિયામણ ખાતામાં લહેણો નીકળ્યો એટલે વધારે ઉધર્યુ. તે વટાવ ખાતામાં લાવી એ દરેક ખાતાં માંડી વાળ્યાં. પછી વટાવ ખાતે રૂ ૮૬।।।૦।।। લહેણા પડયા તે દુકાન ખાતે ઉધારી માંડી વાળ્યા છે.

સંવત ૧૯૪૩ ના આસો વદ ૦)) રવીવારનો જમાખર્ચી મેળ.

જ	ઉ
૫૪।।।−।। શ્રી વિગત ખાતે જમે.	૫૪।।।−।। શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર.

૪૫ાા પરી. પરભુ કાશીને ખાતે
જમે. પા. ૧
૫ાા≡ાા શા. મગનલાલ મુળજીને
ખાતે જમે. પા. ૨.
૩ા≡ ગોધરાવાળા પરી. જેચંદ
મગનલાલને ખાતે જમે. પા. ૩.

૫૪ાા–ાા એણી વિગતે શ્રી વ્યા
જ ખાતે ઉધાર.
૧૦૪ાા=ા શ્રી વ્યાજ ખાતે જમે.
૧૦૪ાા=ા જમેખર્ચ. ૨. શ્રી વિ-
ગત ખાતે ઉધાર. બા. જણ ૨
પાસે વ્યાજના લહેણા પડચા તે
પા. ૨.
૦ાા૨૩ શ્રી હુંડિયામણ ખાતે જમે.
૦ાા૨૩ જમેખર્ચ ૧. હા. મુંબા-
ઇવાળા છોટાલાલ દાજીને ખાતે
ઉધાર. બા. આડતના. પા. ૩.
૧૦૧ાા=ા શ્રી વટાવ ખાતે જમે.
૧૦૧ાા=ા જમેખર્ચ ૨. હા. શ્રી વિ-
ગત ખાતે ઉધાર. બા. આવક
જાવકનાં કુટકળ ખાતે નીકળેલું
દેવું તે ખાતે ઉધારીને. પા- ૩.
૧૭૬ા–ા શ્રી વિગત ખાતે જમે.
૧૧૯ાા– શ્રી ખર્ચ ખાતે જમે.
પા. ૨.
૫૬ાા૦ા હુંડિયામણ ખાતે જમે.
પા. ૩.

૧૭૬ા–ા શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર
બાબતે એ ખાતાં સરભર કર-
વા સારૂ.

૮૬ાા૦ાા શ્રી વટાવ ખાતે જમે.
૮૬ાા૦ાા જમેખર્ચ ૧. હા. શ્રીદુ-
કાન ખાતે ઉધાર. બા. હિસાબ
માંડી વાળવા ખુટતી રકમ જમે
કરી છે. પા. ૩

૫૨૪ાા≡ાા

૫૪ાા–ાા જમેખર્ચ ૩. હા. શ્રી વિ-
ગત ખાતે જમે. બાબતે જણ ૩
ના વ્યાજના દેવા પડચા તે. પા ૨.
૧૦૪ાા=ા શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર,
૯૭ાા≡ાા વો. હાજી મુસાને ખા
તે ઉધાર. પા. ૩.
૬ાા=ા શ્રી મુંબાઇ ખાતે પરી.
છોટાલાલ દાજીભાઇને ખાતે
ઉધાર. પા. ૩.

૧૦૪ાા=ા શ્રી વ્યાજ ખાતે જમે
કરીને.
૦ાા૨૩ શ્રી મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટા-
લાલ દાજીભાઇને ખાતે ઉધાર.
૦ાા૨૩ જમેખર્ચ ૧. હા. શ્રી હું-
ડિયામણ ખાતે જમે. બા. હુંડી-
ઓની આડતના. દા. ૦)≡ લેખે.
પા. ૩.
૧૦૧ાા=ા શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર.
૨૩ાા–ાા હેમ ખરીદ વકરા ખા-
તે ઉધાર. પા. ૧.
૭૭ાા૦ાા શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધા-
ર. પા. ૨.

૧૦૧ાા=ા એણી વિગતે શ્રી વટાવ
ખાતે જમે. બા. હિસાબ કરી
ખાતાં માંડી વાળવા સારૂ.
૧૭૬ા–ા શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર.
૧૭૬ા–ા જમેખર્ચ ૨. શ્રી વિગત
ખાતે જમે. બા. જુદે જુદે ખા-
તે પડેલું લહેણું જમે કરીને હિ-
સાબ માંડી વાળ્યો. પા, ૩.
૮૬ાા૦ાા દુકાન ખાતે ઉધાર.
૮૬ાા૦ાા જમેખર્ચ ૧. હા. શ્રી વ-
ટાવ ખાતે જમે. બા. તે ખાતે
વધારે ખર્ચ પડવાથી આ ખાતે
ઉધારી લીધા છે. પા. ૧.

૫૨૪ાા≡ાા

સંવત ૧૯૪૪ ના કારતક શુદ ૨ ને મંગળવારના જમાખર્ચની રકમો.

રૂ ૨૪૭૫ાાા૦ાાા પાછલી સાલમાં શિલક રહયોછે એવી જાતના કે રૂ ૫૮૦) કલદાર અને બાકીના બાબાશાહી રૂ ૪૦૦) ની હુંડી ૧. અમદાવાદની પરી. પ્રેમાભાઇ હેમાભાઇની લી. પાટણથી પરી. દેવજી હીરજી રાખ્યા અંબાશંકર કાળીદાસ શાહજોગ દી. ૧ વળતાની લખી મીતિ સંવત્ ૧૯૪૩ ના આસો વદ ૫ તે અમદાવાદમાં પરી. હરીવલવ મુળજીએ વેચાણ રાખી અત્રેની દુકાને મોકલવાથી અમોએ દા. ૧૦૦ાા ના ભાવે વેચાણ રાખી મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટાભાઇ દાજીભાઈને તમારીવતી બીડી. હુંડી ૧. રૂ ૪૦૦) મુંબાઈગરાની ભરૂચની પરી. લાલજી કલ્યાણજી ઉપરની ગોધરેથી લી. પરી છોટાલાલ ચુનીલાલ રાખ્યા કોઠારી. હરીલાલ દામોદરના શાહજોગ મુદતવાર ભોમની લખી મીતિ સંવત ૧૯૪૩ ના આસો શુદ ૧૨ ની તે અત્રે રાખ્યાવાળા ધણી પાસેથી વેચાણ રાખી દા. ૯૯ાા લેખે રૂા. રોકડા આપ્યા છે. (જુઓ નીચે મેળમાં.)

×શ્રીગણેશાયનમઃ

સંવત ૧૯૪૪ ના કારતક શુદ ૨ ને મંગળવારનો મેળ.

જ

૦)૧ા શ્રી + રૂપા ખાતે.

૨૪૭૫ાાા૦ાાા શ્રી પુરાંત બાકી.

૪૦૨) પરી. હરીવલવ મુળજીને ખાતે જમે.

૪૦૨) હુંડી.૧ રૂ૪૦૦)મું.નીદા. ૦ાા અમદાવાદના પરી. પ્રેમાભાઇ હેમાભાઇ ઉપરની પાટણથી લી. પરી. દેવજી હીરજીના રાખ્યા. અંબાશંકર કાળીદાસ. દી. ૧ વળતાની લખીસંવત ૧૯૪૩ ના આસો વદ. ૫ તે અમદાવાદ વાળી તમારી દુકાને વેચાણ થઇ અત્રે આવવાથી અમોએ તમારી પાસેથી રાખી તેના હા૦ શ્રી મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટાલાલ દાજીભાઇને ખાતે ઉધાર. પા. ૧.

૪૦૨)

૨૮૭૭ાાા૦ાાા

ઉ

૦)૧ા શ્રી રૂપા ખાતે.

૩૯૮) હુંડી ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૩૯૮) હુંડી. રૂ ૪૦૦)ની દા. ૯૯ાા ભરૂચના પરી. લાલજી કલ્યાણના ઉપરની ગોધરેથી લી. પરી. ચુનીલાલ છોટાલાલ રાખ્યા કોઠારી હરીલાલ દામોદરના શાહજોગ મુદત વાર ભોમની લખી મીતિ આસો શુદ ૧૨ ની તે રાખ્યાવાળા ધણી પાસેથી દા.૯૯ાા લેખે રોકડેથી રાખી છે. પા. ૧.

૪૦૨) મુંબાઈ ખાતે પરી. છોટાભાઇ દાજીને ખાતે ઉધાર, તમારી વતી. ૪૦૦) હુંડી. ૧ અમદાવાદની પરી. પ્રેમાભાઈ હેમાભાઈની પાટણથી પરી.દેવજી હીરજીની લખેલી દ.૦ાા વેચાણરાખી તમનેબીડીછે.તે પરી.હરીવલવ મુળજીનાજમેપા.૧

૮૦૦)

૨૦૭૭ાાા૦ાાા શ્રી જણસે.

૧૯૨) કલદાર.

૧૮૯૫ાાા૦ાાા બાબાશાહી.

૨૦૭૭ાાા૦ાાા

૨૮૭૭ાાા૦ાાા

×નવી સાલના પહેલા મેળમાં સ્વધર્મના દેવની સ્તુતિ કરવામાં આવેછે. +શુકન તરીકે એ ખાતે અથવા ગણેશ ખાતે સવા દોકડો નવા મેળમાંલખવાનો રિવાજછે.

ખાતાવહી.

૪૮. જેને નામે રોજમેળમાં જમાખર્ચ પડેછે તેને **ખાતાદાર** કહેછે. ખાતાદારને નામે રોજમેળમાં આવેલી રકમો એકજ ઠેકાણે તારવી હોય તેને એનું **ખાતુ** કહે છે. અને એવાં ખાતાં રાખવાના ચોપડાને **ખાતાવહી** કહે છે. (જુઓ નમુનો)

૪૯. ખાતું પાડવાની રીત—જેનું ખાતું પાડવું હોય તેનું નામ, ઠામ અને સાલ લખી તેની નીચે જમા ઉધાર દોરવા. પછી તેને નામે રોજમેળમાં આવેલા જમાખર્ચની **રકમોનો આંકડો, રોજમેળ પાનું,** અને **મીતિ** જે તે બાજુમાં લખી લેવાં. અને રોજમેળમાં દરેક રકમે ખાતાવહીનું **ખાતું પાનું** ટાંકતા જવું. (જુઓ ખાતાવહીમાં ખાતાં.)

૫૦. ખાતાવહી ઉપરથી દરેક ખાતાનો હિસાબ નક્કી કરવામાં આવેછે. હિસાબ નક્કી કરવા સારૂ ખાતાવહીમાં આવેલાં ખાતાંના બે પ્રકાર પાડવામાં આવે છે.

૧. ચાલુ રાંખવાનાં ખાતાં. ૨. માંડી વાળવાનાં ખાતાં.

૫૧. જે ખાતાંમાં સાલ આખરે બાકી રહેતું લહેણુ દેણુ નવી સાલમાં અદા કરવાનું હોય એવાં ખાતાંને **ચાલું રાખવાનાં ખાતાં** કહેછે. (જુઓ પરભુ કાશી વગેરેનું ખાતું.)

ક સાલ પૂરી થયા પછી ખાતાવહી બદલી નવી ખાતાવહી કરવામાં આવે છે. તે વખતે ચાલુ રાખવાનાં ખાતાં જૂની ખાતાવહીમાં સરભર કરી નવી ખાતાવહીમાં પાડવામાં આવે છે. તેની રીત નીચે પ્રમાણેછે.—

ખાતામાં નીકળતું દેવું "**બાકી દેવા**" લખી ઉધારવું; અને ખાતામાં નીકળતું લહેણું "**બાકી લહેણા**" લખી જમે કરવું. પછી તે ખાતામાં જમા ઉધાર બાજુના સરવાળા મૂકવા. એ સરવાળા બરોબર થાય એટલે ખાતું સરભર થયું કહેવાય. તેની નીચે દરેક બાજુમાં તમામ સળ પૂરાઈ જાય તેમ બેવડી લીટીઓ દોરવી. પછી તે લીટીઓ નીચે જેના તેના ખાતામાં અનુક્રમે બાકી રહેલું દેવું લહેણું ઉપર પ્રમાણે (બાકી દેવા અથવા લહેણા) લખવું. અને તે ઉપરથી તે દરેક ખાતાદારનું ખાતું નવી ખાતાવહીમાં પાડી અરસ્પરસ તેનાં પાનાં સાંકળવાં. (જુઓ પરભુકાશી વગેરેનાં ખાતાં).

જે ખાતાંમાં સાલ આખરે લહેણુ દેણુ રહેતું નથી પણુ વસૂલ થઈ ગયાં છે, તે; તથા જે ખાતાંમાં પડેલું જમાખર્ચ બીજા કોઇને આપવા લેવાનું ન હોય પણુ શેઠને ખાતે સમાવી વસૂલ કરવાનું હોય, એવાં ખાતાંને માંડી વાળવાનાં ખાતાં કહે છે. જેમકે—પેદાશ, ખર્ચને લગતાં પાડેલાં ખાતાં.

અ. વસૂલ થયેલાં ખાતાંમાં જમા ઉધાર બાજુના સરવાળા ટાંકવા. પછી દરેક બાજુમાં તમામ સળ પુરાઇ જાય તેમ બેવડી લીટીઓ દોરવી,

બ, ફોડવાર પેદાશ ખર્ચ જાણુવા માટે અનેક ખાતાં પાડવામાં આવે છે. વેપારીઓ એવાં ખાતાં વટાવ ખાતે સમાવી, વટાવ ખાતામાં વધઘટ આવે તે શેઠને ખાતે સમાવે છે. એવી રીતે કે—

પેદાશ ખર્ચના જે ખાતામાં દેવું પડતું હોય તે રોજમેળ મારફત એ ખાતે ઉધારી વટાવ ખાતે જમે કરવું. અને લહેણું પડતું હોય તે પણુ રોજમેળ મારફતે એ ખાતે જમે કરી વટાવ ખાતે ઉધારવું. એટલે તે ખાતાં વસૂલ થશે. પછી ઉપરની અ કલમ પ્રમાણે કરવું.

વટાવ ખાતે એ પ્રમાણે કર્યા પછી જમા ઉધાર બાજુના સરવાળા કરવા. જમા ઉધારનો સરવાળો વિશેષ હોય તો ચાલુ સાલમાં પેદાશ કરતાં ખર્ચ વધારે કહેવાય, અને એથી ઉલટું એટલે ઉધાર કરતાં જમા બાજુનો સરવાળો વધારે થતો હોય તો ખર્ચ કમી થયો અને પેદાશ વધારે થઇ કહેવાય.

વટાવ ખાતે પડેલો વધારો રોજમેળ મારફતે શેઠને ખાતે જમા કરી વટાવ ખાતે ઉધારવો. અથવા પડેલી ઘટ તેજ પ્રમાણે શેઠને ખાતે ઉધારી એ ખાતે જમે કરવી. અને પછી અ કલમ પ્રમાણે વટાવ ખાતુ સરભર કરવું. તથા શેઠનું ખાતું ઉપરની કલમમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જૂની ખાતાવહીમાં બંધ કરી નવી ખાતાવહીમાં પાડવું. (જુઓ ખાતાવહીમાં)

ખાતાની અનુક્રમણિકા ખાતાદારોના સ્થળના જથા પ્રમાણે કક્કાવાર રાખવામાં આવી હોય તો જોઈતાં ખાતાં ખોળી કાઢવાનું સૂતર પડે છે.

—:০:—

શ્રી દુકાન ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૩૧૪૦ાા= રે.પા.૧ કારતક શુદ. ૫	૫૨૫) રે. પા.૧. કારતક શુદ. ૫.
૬૫ાા રે.પા.૩ કારતક વદ. ૮	*૮૬ા૦ાાારે.પા.૧૦ આસોવદ.૦)).
૩૨૦૬)=.	૬૧૧ા૦ાાા
૨૫૯૪ાાા~ા બાકીદેવા નવી ખાતાવહી પા. ૧.	૨૫૯૪ાાા~ા બાકી દેવા.
	૩૨૦૬)=

પટલ. લખુ લલ્લુનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૩૧૨ા= રે.પા. ૮. આસોશુદ. ૫.	૨૨૪ાા= રે.પા.૧. કારતગશુદ. ૫.
૩૧૨ા=	૭૦ાા રે.પા.૩. કારતગ વદ. ૮.
	૧૭) રે. પા. ૮. આસો શુદ. ૫.
	૩૧૨ા=

શ્રી હેમ ખરીદ વકરા ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૧૭૭ાા રે.પા.૨. કારતગ શુદ.૫.	૧૩૦૩ાા=ાારે.પા.૨.કારતગશુદ.૫.
૧૫૦) રે.પા. ૪. ફાગણુ વદ. ૬.	૨૩ાા~ાારે.પા. ૧૦. આસોવદ. ૦)
૧૩૨૭ાા	૧૩૨૭ાા

રામપુરાના પગી રામા રૂપાનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૬૫ાા રે.પા.૩. કારતગવદ. ૮.	૬૫ાા રે.પા.૩. કારતગ વદ. ૮.
૬૫ાા	૬૫ાા

શ્રી ઢોર ખાતું સંવત ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૨૫ાા રે.પા.૩. કારતગ વદ. ૮.	૨૫ાા રે. પા. ૩. કારતગ. વદ. ૮.
૨૫ાા	૨૫ાા

પરી. પરભુ કાશીનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫૨૫) રે.પા.૧. કારતગ શુદ. ૫.	૧ા રે. પા. ૨. કારતગશુદ. ૫.

* આસોના જમાખર્ચી મેળમાં ૮૬ાા૦ાાા છે ત્યાં ૮૬ા૦ાાા જોઇએ.

૧૪૫ા રો.પા. ૩. કારતગ વદ. ૮.	૫૦૧) રો.પા. ૯. આસો શુદ. ૫.
૩૫૧) રો.પા. ૮ આસો શુદ ૫.	૫૦૨ા
૪૫ાાા રો.પા. ૧૦. આસો વદ. ૦).	૫૬૪ાાા બાકી દેવા.
૧૦૬૭)	૧૦૬૭)
૫૬૪ાાા બાકી દેવા નવી ખા. પા.૧	

શા. મગનલાલ મૂળજીનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૦૬) રો.પા. ૨. કારતગ શુદ. ૫.	૧૯૬ા રો.પા. ૨. કારતગ વદ ૮.
૫૦૦) રો.પા. ૬. જેઠ શુદ. ૧૨.	૩૮ાા રો. પા. ૫. ફાગણ વદ. ૬.
૫ાા=ાા રો.પા.૧૦. આસોવદ ૦))	૩૫૨ાા રો.પા. ૮ આસો શુદ. ૫.
૬૧૧ાા=ાા	૫૮૭.
૨૪ા=ાા બાકી દેવા નવી ખા.પા. ૧	૨૪ા=ાા બાકી દેવા
	૬૧૧ાા=ાા

શ્રી વ્યાજ ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫ાા રો.પા. ૨. કારતગ શુદ. ૫.	૫૪ાા=ાા રો. પા.૯. આસોવદ. ૦).
૫) રો.પા. ૩. કારતગ વદ. ૮.	૭૭ાા૦ાા રો. પા.૧૦. આસો વદ.૦).
૧૭) રો.પા. ૮. આસો શુદ. ૫.	૧૩૨ાા=ા
૧૦૪ાા=ા રો.પા.૧૦ આસો વદ. ૦).	
૧૩૨ાા=ા	

શ્રી ખર્ચ ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૪૦) રો.પા. ૭. જેઠ વદ. ૬.	૧ાા-ાા રો.પા. ૧ કારતગ શુદ. ૫.
૪૦)	૩૫) રો. પા. ૩. કારતગ વદ. ૮.
૧૧૯ાા- રો. પા.૧૦ આસો વદ૦)	૧૧૭) રો. પા. ૪. ફાગણ વદ. ૫.
૧૫૯ાા-	૫)=ા રો. પા. ૭. જેઠ વદ. ૦)).
	૦ાા= રો. પા. ૯. આસો શુદ ૫.
	૧૫૯ાા-

શ્રી વટાવ ખાતું સંવત ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ

૦ા=ા રોપા૰ ૧. કા૰ શુદ૰ ૫.
૫૧ાા રો૰પા. ૫. ફા. વદ. ૬.
૬૧ાા રો૰પા૰ ૬. જેઠ શુદ. ૧૫.
૨ાા રો.પા. ૭. જેઠ વદ. ૮.
૫) રો.પા. ૭. જેઠ વદ. ૧૨.
૧૦૧ાા=ારો.પા. ૧૦આસો વદ. ૦))
૨૨૨ાા૦ાા
૮૬ા૦ાા રો.પા.૧૦ આસો વદ ૦))
૩૦૮ાાા—ા

ઉ

૬ાા રો. પા. ૩. કારતગ વદ. ૮.
૧૨૬) રો. પા.૫ ફાગણ વદ ૬
૧૭૬ા—ા રો.પા.૧૦. આસોવદ.૦)).
૩૦૮ાાા—ા

વહોરા. હાજી મુસાનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ

૯૨) રો.પા. ૨. કારતગ વદ. ૮.
૧૧૭) રો.પા. ૪. ફાગણ વદ. ૬.
૨૦૯)
૮૨૦ાા=ાાાબાકી લહેણા.
૧૦૨૯ાા=ાાા

ઉ

૫૭૫) રો.પા.૨. કારતગ શુદ. ૫.
૩૫૭) રો.પા. ૬. જેઠ શુદ ૫.
૯૩૨)
૯૭ાા=ાાા રો.પા.૧૦. આસો વદ. ૦).
૧૦૨૯ાા=ાાા
૮૨૦ાા=ાાાબાકી લહેણા. નવીખા.પા.૧

શ્રી મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટાભાઇ દાજીનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩.

જ

૩૦૦) રો.પા. ૬. જેઠ શુદ.૧૦.
૪૦૦) રો.પા. ૯. આસો શુદ. ૫.
૭૦૦)
૧૦૯ા—ાાાબાકીદેવા નવા ખા.પા. ૧૦

ઉ

૧૬૮) રો.પા. ૪ ફાગણ વદ. ૬.
૪૧૫) રો૰ પા૰ ૬. જેઠ શુદ. ૧૨.
૦ા=ાાા રો.પા. ૯ આસોવદ૦))
૬ાા=ાા રો.પા.૧૦ આસો વદ૦))
૫૦૯ાા=ા
૧૦૯ા—ાા બાકી દેવા.
૭૦૦)

શ્રી હુંડિયામણ ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ

૫૭) રો.પા. ૬ જેઠ શુદ. ૫.
૪) રો.પા. ૮. આસો શુદ. ૫.
૦ા=ાાારો.પા.૧૦. આસો વદ. ૦).
૫૬ાા૦ા રો૰પા૰૧૦ આસોવદ ૦)).
૧૧૮ાા

ઉ

૩૩ાા રો૰ પા૰ ૫. ફાગણ વદ. ૬.
૮૫) રો૰ પા૰ ૬. જેઠ શુદ. ૧૨.
૧૧૮ાા

શ્રી ગોધરા ખાતે પરી જેચંદ મગનલાલનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩

જ

૧૫૦) રો.પા.૪. ફા.વદ૬નાચૈ.શુ.૨.
૩ા= રો.પા. ૧૦ આસોવદ ૦)).
૧૫૩ા=
૩ા= બાકી દેવા નવી ખા.પા. ૧.

ઉ

૧૫૦) રો. પા. ૮ આસોશુદ ૫.
૧૫૦)
૩ા= બાકી દેવા.
૧૫૩ા=

(નવી) ખાતાવહી.

શ્રી દુકાન ખાતું સંવત્ ૧૯૪૪ સાલનું.

જ	ઉ
૨૫૯૪।।।–। બાકીદેવા પા.*૧ સંવત ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦))	

વહોરા. હાજી મુસાનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૪ ની સાલનું.

જ	ઉ
	૮૨૦।।।=।।। બાકી લહેણા. પા. ૩ સંવત ૧૯૪૩ ના આસો વદ ૦))

પરી. પરભુ કાશીનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૪ ની સાલનુ.

જ	ઉ
૫૬૪।।। બાકી દેવા. ૧. સં. ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦))	

શા. મગનલાલ મૂળજીનું ખાતુ સંવત્ ૧૯૪૪ ની સાલનું.

જ	ઉ
૨૪।=।। બાકી દેવા પા. ૧ સં. ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦))	

શ્રી મુંબાઇખાતે પરી. છોટાલાલ હાજીભાઈનું ખાતું સં. ૧૯૪૪ ની સા.

જ	ઉ
૧૦૯।–।।। બાકી દેવા. પા. ૧. સં. ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦))	૪૦૨) રો, પાં.૧.† કારતક શુદ. ૨

શ્રી ગોધરાખાતે પરી. જેચંદ મગનલાનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૪ની સાલનું.

જ	ઉ
૩।= બાકી દેવા પા. ૧. સંવત ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦))	

પરી. હરીવલભ મુળજીનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૪ ની સાલનું.

જ	ઉ
૪૦૨) રોપા. ૧. કારતક શુદ. ૨.	

શ્રી હુંડી ખરીદવકરા ખાતું સંવત્ ૧૯૪૪ ની સાલનું.

	ઉ
	૩૯૮) રો. પા. ૧ કારતક શુદ ૨.

* જુની ખાતાવહીનું પાનું છે. † રોજમેળમાં પાનું નાખવામાં અગીઆર છે તે એક સમજવા.

રોકડમેળ.

આ ચોપડામાં રોકડી રકમનો જમાખર્ચ લખવામાં આવેછે. કારતક સુદ. ૫ ના રોજમેળમાંથી દુકાન ખાતે દેવી લહેણી રકમોનો જમાખર્ચ કાઢી લીધો હોયતો રોકડમેળ થાય; વળી ફાગણ વદ, ૬ ની રકમો પરથી રોકડમેળ નીચે પ્રમાણે

સંવત્ ૧૯૪૩ના ફાગણ વદ ૬ ને ભોમવારનો રોકડમેળ.

જ

૨૩૨૩। શ્રી પુરાંત બાકી.

૧૪૮॥ શાહ ગીરધર મોતીને ખાતે જમે.
 ૧૪૮॥ રોકડા બાબાશાહી. પા. ૧

૧૫૦) શ્રી હેમ વકરા ખાતે જમે.
 ૧૫૦) રોકડા. બા. હેમ તોલા. ૭॥ દા. ૨૦, પા. ૧

૫૧॥ શ્રી વટાવ ખાતે જમે
 ૫ રોકડા બા. કેશુભાઇના સાસરેથી ગજ્યુ મેં કર્યાના.
 ૪૧) રોકડા બા. રૂ. ૨૨૦)નો વટાવ
 ૦॥ રોકડો. સાક્ષી પુરવામાં ભથુ
 ૫) રોકડા. બા. ચોપડીઓનું કમિશન
 ૫૧॥. પા. ૧.

૩૫૦)

૨૬૭૩।

ઉ

૧૨૬) શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર
 ૧૨૬) મું. રૂ. ૭૦૦ દા. ૧૮ લેખે રા. જીભાઇ પાસેથી રાખ્યા છે. પા. ૧

૨૦૦) રા. હરી વિષ્ણુને ખાતે ઉધાર
 ૨૦૦) રોકડા.હા. તમને. પા. ૧

૩૮॥ શા. મગનલાલ મૂળજીને ખાતે
 ૧૧૮॥ રોકડા. મુ. રૂ. ૧૦૦) દા. ૧૮॥
 —
 ૮૦) રોકડા બાબાશાહી તમે ભર્યા તે બાદ.
 ૩૮॥ બાકીરહ્યાછે. પા. ૧

૩૬૪॥

૨૩૦૮॥। શ્રી જણસે.
 ૪૮૦) રોકડા કલદાર
 ૧૮૫૩॥। રોકડા બાબાશાહી
 —
 ૨૫) રોકડા બાબાશાહી પટલ ભાઈજી બાપુજી ના ઉપર ૨૫ કે જમે છે તે
 ૨૩૦૮॥।

૨૬૭૩।

* નોંધ અને ભરતિયાવહી.

જમાખર્ચી રકમનો જમાખર્ચ લખવાના ચોપડાને નોંધવહી અથવા ભરતિયાવહી કહે છે. સરાફો નોંધવહીનો ચોપડો રાખે છે અને વેપારીઓ ભરતિયાવહીનો ચોપડો રાખે છે. અને એ બંને ચોપડા લખવાની રીત સરખી છે. તેના નમુના ત્રણ પ્રકારના છે. તે પૈકી એક નમુનો નીચે પ્રમાણે.

સંવત ૧૯૪૩ ના ફાગણ વદ ૬ થી નોંધવહી લખી છે.

૧૧૭) વો. હાજી મુસાને ખાતે જમે. ફાગણ વદ. ૬. પા. ૧.

૧૧૭) હેમની કંઠી ૧. તોલા ૬ા દા. ૧૮ ના ભાવે તમારી પાસેથી લહેણા પેટે ખંડી લીધી તેના હા. શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર પા. ૧.

૧૫૦) શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર. ફાગણ વદ. ૬ ૧પાકી મીતિ ચૈત્ર શુદ. ૨ હુંડી ૧ શ્રી ગોધરાની પરી. જેચંદ મગનલાલ ઉપરની નામ જોગ તરત મુદતની લખી તેના

૧૪૮ા શા. ગીરધર મોતીચંદને ખાતે ઉધાર. બા. હુંડી ૧ રૂ૧૫૦) ની દા. ૧૯ાા ના ભાવે ગોધરાની નામ જોગ મુદત દી. ચાર ચારની આપી છે. પા. ૧.

૧ા હુંડિયામણ ખાતે ઉધાર. બા. હુંડી રૂ ૧૫૦) ની દા. ૯૯ ના ભાવે લખી તેની કસરનો. પા. ૧

૧૫૦) હુંડીના ગોધરા ખાતે પરી જેચંદ મગનલાલના જમે. પાકી તારીખ ચૈત્ર શુદ. ૨. પા. ૧.

૨૦૦) રાજેશ્રી. હરીવિષ્ણુને ખાતે જમે. પા. ૧.

૨૦૦) શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર—બા૦ હુંડી. ૧ અમારી લ૦ મુંબાઇથી પરી. છોટાલાલ દાજીભાઈની શાહજોગ તરત મુદતની તમે લાવ્યા તે શિકારી નાણાં આપ્યાં છે તેના.

૧૬૮) મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટાલાલ દાજીભાઇને ખાતે ઉધાર બાં. હુંડી ૧ રૂ૦ ૨૦૦નીતમારી લખી. દા. ૮૪. પા. ૧.

૩૨) હુંડિયામણ ખાતે ઉધાર. પા. ૧

૨૦૦

* એ વિષે વધારે ખુલાસો અમારા વ્યવહાર પ્રકાશમાં જુઓ.

૧ ડીકંનું ખોખું આવ્યા પછી આ મીતિ નખાય છે.

આંકડાવહી.

રોકડમેળ અને નોંધ ઉપરથી ખાતાવાર રકમો ખતવી રાખવાના ચોપડાને આંકડાવહી અથવા કાચી ખાતાવહી કહેછે. આવરો કરનારને રોકડમેળ અને નોંધના પાનામાંથી જેના તેના ખાતાની રકમ મેળવી લેવામાં આ ચોપડો બહુ ઉપયોગી થઇ પડેછે. આંકડાવહીમાં ખાતાં પાડવાની રીત ખાતાવહી જેવીછે. જેમકે રોકડમેળ અને નોંધમાં આવેલાં ખાતાં નીચે પ્રમાણે.

શા. ગીરધર મોતીનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૪૮ાા રો. પા. ૧. ફાગણવદ ૬	૧૪૮ાા નોં. પા. ૧. ફાગણવદ ૬

શ્રી. હેમ વકરા ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું

જ	ઉ
૧૫૦) રો. પા. ૧. ફાગણવદ ૬.	

શ્રી. વટાવ ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫૧ાા રો. પા. ૧. ફાગણવદ ૬.	

વહોરા. હાજી મુસાનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૧૭) નોં. પા. ૧ ફાગણવદ ૬	

શ્રી. ખર્ચખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
	૧૧૭) નોં. પા. ૧. ફાગણવદ ૬

શ્રી. હુંડિયામણ ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
	૧ાા નોં. પા. ૧. ફાગણવદ ૬. ૩૨) નોં. પા. ૧. ફાગણવદ૬.

શ્રી. ગોધરા ખાતે. પરી. જેચંદ મગનલાલનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૫૦) નોં. પા. ૧. ચૈત્રસુદ ૨.	

શ્રી. મુંબાઇ ખાતે પરી છોટાલાલ દાજીનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
	૧૬૮) નોં. પા. ૧. ફાગણવદ ૬.

રાજેશ્રી હરીવિશ્ણુંનું ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૨૦૦) નોં. પા. ૧. ફાગણવદ ૬.	૨૦૦) રો. પા. ૧ ફાગણવદ ૬

પુરવણી વધારો ચોપડો ૪ થો.

આવરો.

રોજમેળ અથવા રોકડમેળ અને નોંધ અથવા ભરતિયાવહી ઉપરથી દરેક ખાતે થયેલો જમાખર્ચ મીતિના ક્રમ પ્રમાણે વિગતવાર ઉતારી રાખવાના ચોપડાને માલિક મેળ કે આવરો કહે છે.

આવરો લખવાની રીત એવી છે કે-- જે મુદતનો આવરો કરવો હોય તે મીતિ લખી જમા ઉધાર દોરવા. અને જમા બાજુએ આવરો લખવાની પ્રથમ મીતિએ જે શિલક હોય તે લખી દરેક ખાતાનો જમા ખર્ચ ઉપર કહેલા ચોપડામાંથી વિગતવાર લખી લેવો. આવરો લખી રહેતાં રહેલી જણુસ, આવરાની છેવટ મીતિના રોજમેળ સાથે મળે તો લખેલો આવરો ખરો થયો છે એમ સમજવું. (જુઓ નમુનો)

સંવત્ ૧૯૪૩ ના કારતગ શુદ ૫ ને શોમવારથી કારતગ વદ ૦)) ને ભોમવાર સુધીનો આવરો.

જ | ઉ

૩૨૦૬)= શ્રીદુકાનખાતેજમે કારતકમાસ
૩૧૪૦॥= શુ. ૫ રૈ. પા. ૧.
૨૯૧૫॥॥= રોકડા ઘરમાંના.
૨૨૪॥=જમેખર્ચ ૧ પ. લખા લલુનો પડાવ્યો તે. એ ધણીને ખાતે ઉધાર. આ. પાછલા લહેણા.
૩૧૪૦॥=
૬૫॥ વદ. ૮ રૈ. પા. ૩.
૬૫॥ જમેખર્ચ ૧. રામપુરાના પગી રામા રૂપાનો પડાવ્યો તે આ. પાછલા લહેણા હતા.
૩૨૦૬)= પા. ૧

૬૭૭। પરી. પરભુ કાશીને ખાતે જમે કારતક માસ.
૫૨૫) શુ. ૫. રૈ. પા. ૧ જમેખર્ચ.૧ હા. શ્રી દુકાન ખાતે

૨૯૫॥= પટલ. લખા લલુભાઇને ખાતે ઉધાર કારતક માસ.
૨૨૪॥= શુદ ૫. રૈ. પા. ૧ જમેખર્ચ ૧ હા. દુકાનખાતે જમે બા. તમારી પાસે પાછલા લહેણા.
૭૦॥। વદ ૮. રૈ. પા. ૩.
૨૯૫॥= નવું ખત કર્યું તેના

૨૨૪॥=પાછલું લહેણું વાળ્યુ
૭૦॥। રોકડાતમનેઆપ્યાછે.
૨૯૫॥= પા. ૧

૫૨૫) શ્રી દુકાનખાતે ઉધાર કા. માસ
૫૨૫) શુદ. ૫ રૈ. પા. ૧ જમે ખર્ચ ૧ હા. પરી. પરભુ કાશીને ખાતે જમે. બા. એ ધણીના દેવા હતા. પા. ૧

ઉધાર બા. તમારા પાછલા
લેવા હતા.
૧૪પા વદ ૮. રો. પા.૩. રોકડા
અમારીવતી શા. મગન મુ-
ળજીને અપાવ્યા તે. એ ધ-
ણીને ખાતે ઉધાર.

૧૭૭। પા. ૧

૦।=। શ્રી વટાવખાતે જમે. કારતકમાસ
૦।=। શુદ૫, રો. પા. ૧. રોકડા.
બા. છુટ રૂ.૨૫)ની કસરના પા.૧
૧૦॥ શ્રી વ્યાજખાતે જમે. કારતકમાસ.
પ॥। શુદ. ૫. રો. પા. ૨. રોક
ડા. વો. હાજી કનેથી મં-
ડામણના લીધા છે.
પ) વદ. ૮. રો. પા. ૩ રોકડા.
પટલ લખુ પાસેથી નવા ખ-
તમાં ચઢાવો લીધો છે.

૧૦॥ પા. ૧

૧૧૭૭ાાશ્રીહેમવકરાખાતેજમેકારતકમાસ
૧૧૭૭ા શુદ.૫ રો પા. ૨. રોકડા
બા.હેમ તોલા. ૬૦)દા. ૧૯ા=ના
ભાવે પરચુરણ વેચ્યુ છે. પા. ૧
૧૦૬) શા. મગનલાલ મુળજીને ખાતે
જમે કારતક માસ.
૧૦૬) શુદ. ૫. રો. પા. ૨.
પ) રોકડા. બહોણીમાં.
૧૦૧) રોકડા. તમારી વતી
પરી શામળભાઇએ ભર્યા છે.

૧૦૬) પા. ૧

૬૨) વો. હાજી મુસાને ખાતેજમેકાર-
તકમાસ.
૬૨) વદ. ૮. રો. પા. ૩.

પ૭૫) વો. હાજી મુસાને ખાતે ઉધાર.
કારતક માસ.
પ૭૫) શુદ. ૫ રો. પા. ૨ રોક-
ડા હા.તમને દોઢટકા લેખે ધીર્યાછે.

પા. ૧

૧૩૦૩ા=ા શ્રીહેમખરીદખાતે ઉ. કા.
૧૩૦૩ા=ા શુ. ૫. રો. પા. ૨.
૧૨૯૮ા= હેમ તોલા. ૬૭ા
દા. ૧૯ા
૪)ા=ા દલાલીના દર તો.-
૧)- ધર્માદા દર તો. ૦)૦।

૧૩૦૩ા=ા પા. ૧

૧૧ પરી. પરભુકાશીને ખાતે ઉધાર
૧૧ શુદ.૫.રો.પા.૨રોકડોહા.ભાઇ-
કેશુ બહોણીમાં ભરી આવ્યા છે.

પા. ૧

૧૯૬। શા. મગનમુળજીને ખાતે ઉધાર
કારતક માસ.
૧૯૬। વદ. ૮. રો. પા. ૨.
૧૪પા રોકડા. પરભુકાશીને
ત્યાંથી અપાવ્યા તે.
એ ધણીના જમે.
પ૧) જમે ખર્ચ વો. હાજી
ને ખાતે જમે બા.
કબુલતના.

૧૯૬। પા. ૧

૩૬ા=ાાશ્રીખર્ચખાતે ઉધારકારતકમાસ
૧ા=ાાશુદ.૫.રો.પા.૧.પરચુરણ.
૩૫)વદ.૮. રો.પા.૩. બા. ભેંસના.

૩૬ા=ાાપા. ૧

૨પા શ્રી ઢોરખાતે ઉધાર. કારતકમાસ
૨પા વદ ૮. રો. પા [illegible]

૪૧) રોકડા હા. મહેતા મગન.
૫૧) જમે ખર્ચ ૧. મગનમુળજી
નો પડાવ્યો તે એ ધણીને ખા
તે ઉધાર બા. કબુલાત.

---

૯૨) પા. ૧
૬૫ાા રામપુરાના પગી રામારૂપાનેખા
તે જમે. કારતક માસ.
૬૫ાા વદ. ૮. રો. પા. ૩.
૬૦ાા શ્રી વિગતખાતેઉધાર
બા. ઢોર ખંડીલીધા
૫) વટાવખાતે ઉધાર.
બા. છુટ મુકી.

૬૫ાા પા. ૧
૨૫ાા શ્રી ઢોરખાતે જમે કારતક માસ
૨૫ાા વદ. ૮ રો. પા. ૩.
૨૪) રોકડા ગાય તથા પા
ડી વેચી તેના.
૧ાા વટાવખાતે ઉધાર બા.
ખોટ ગઇ છે.

૨૫ાા. પા. ૧

૫૩૫૪)૦ા

૧૫) ગાય. ૧ ના.
૧૦ાા પાડી. ૧ ના.

૨૫ાા પા. ૧
૬૫ાા રામપુરાના પગી રામા રૂપાને
ખાતે ઉધાર. કારતકમાસ.
૬૫ાા વદ ૮. રો. પા. ૩ જમે
ખર્ચ ૧. હા. દુકાન ખાતે જમે
બા. તમારી પાસે પાછલા લે-
હણાછે. પા. ૧

૬ાા શ્રી વટાવખાતે ઉધારકારતકમાસ.
૬ાા વદ ૮ રો. પા. ૩
૫) પગી રામારૂપાને ખાતે
જમે બા. છુટ મુકી
તેના.
૧ાા ઢોર ખાતે જમે બા.
ખોટ ગઇ તેના.

૬ાા પા. ૧

૩૦૩૦ાાા૦ા
૨૩૨૩ા શ્રી જણશે વદ. ૦))
૨૩૨૩ા બાબાશાહી.

૨૨૨૩ા

૫૩૫૪)૦ા

પુરવણી વધારો ચોપડો ૫ મો.

ખાતાવહી.

આવરામાં જેને નામે લહેણુ દેણુ થયું હોય તેના નામનાં ખાતાં પાડી જમાખર્ચની રકમો ખતવી રાખવાના ચોપડાને આવરાની ખાતાવહી કે પાકી ખાતાવહી કહે છે. ખાતુપાડવાની રીત રોજમેળની ખાતાવહી જેવી છે. ફેરમાત્ર એટલોજ છે કે આ ખાતાવહીમાં માસવાર રકમો પેટામાં મીતિના ક્રમ પ્રમાણે લખાય છે. (જુઓ નમુનો.)

દુકાન ખાતું સંવત્ ૧૯૪૩ની સાલનું.

જ	ઉ
૩૨૦૬)= આ. પા. ૧. કારતકમાસ	૫૨૫ આ. પા. ૧. કારતકમાસ.
૩૧૪૦।।= શુદ. ૫. ૬૫।। વદ ૮	૫૨૫) શુદ. ૫.
૩૨૦૬)=	૫૨૫)

પરી. પરભુ કાશીનું ખાતું સં. ૧૯૪૩ની સાલનું.

જ	ઉ
૬૭૦। આ. પા. ૧. કારતકમાસ	૧૧ આ. પા. ૨. કારતકમાસ.
૫૨૫) શુદ. ૫. ૧૪૫।। વદ. ૮.	૧૧ શુદ. ૫.
૬૭૦।	૧૧

શ્રી વટાવખાતું સં. ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૦।=। આ. પા. ૨. કારતકમાસ.	૬।। આ. પા. ૩. કારતક માસ.
૦।=।	૬।।

શ્રી વ્યાજ ખાતું સં. ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૦।।। આ. પા. ૨. કારતકમાસ	

શ્રી હેમ ખરીદ વકરા ખાતું સં. ૧૯૪૩ ની સાલનું

જ	ઉ
૧૧૭૭।। આ. પા. ૨ કારતકમાસ.	૧૩૦૩।।=।। આ. પા. ૨ કારતકમાસ.

શા. મગનલાલ મૂળજીનું ખાતું. સં. ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૧૦૬) આ. પા. ૨. કારતકમાસ.	૧૯૬। આ. પા. ૨. કારતકમાસ.
૧૦૬) શુદ. ૫.	૧૯૬। વદ. ૮.

વો. હાજી મુસાનું ખાતું સં. ૧૯૪૩.

જ	ઉ
૯૨) આ. પા. ૨ કારતકમાસ.	૫૭૫) આ. પા. ૨ કારતકમાસ.

રામપુરાનાપગી રામારૂપાનું ખાતું સં. ૧૯૪૩.

જ	ઉ
૬૫।। આ. પા. ૩ કારતકમાસ.	૬૫।। આ. પા. ૩ કારતકમાસ.

શ્રી ઢોરખાતું સં. ૧૯૪૩.

જ	ઉ
૨૫।। આ. પા. ૩ કારતકમાસ.	૨૫।। આ. પા. ૨ કારતકમાસ.

શ્રી ખર્ચખાતું સં. ૧૯૪૩.

જ	ઉ
	૩૬।।=।। આ. પા. ૨ કારત[illegible]

પુરવણી વધારો. ચોપડા ૬ ઠો.

વ્યાજ વહી

૧. ખાતાદારને ખાતે પડેલી રકમોનું વ્યાજ ગણી રાખવાના ચોપડા ને વ્યાજવહી કહે છે. વ્યાજ ગણવાની રકમો ખાતાવહી ઉપરથી લેવામાં આવે છે.

૨. વ્યાજના બે પ્રકાર છે. ૧. સાદું ૨. દીવાળી બાકી.

૩. ખાતાની રકમો એક કરતાં વધારે વર્ષની મુદત સુધી રહી હોય તથાપિ તે બધી મુદતનું સામટું વ્યાજ ગણવામાં આવે તો તેને સાદું વ્યાજ કહે છે. નબળી આશામી પાસેથી આ રીતે વ્યાજ પતવવામાં આવે છે.

૪. ખાતાની રકમોનું વર્ષો વર્ષ વ્યાજ ગણવામાં આવતું હોય તો તેને દીવાળી બાકી અથવા ચક્રવૃદ્ધી વ્યાજ કહે છે—સદ્ધર આસામીઓના ખાતાનો હિસાબ દર વર્ષે—દીવાળીએ થાય છે.

૫. મીતિ અને વારની મેળવણીથી જે વ્યાજ ગણાય છે તેને વારો વારીકું વ્યાજ કહે છે. મુંબાઇમાં એ રિવાજ છે.

૬. ખાતાદારને ધીરેલી રકમો મુદ્દલ કહેવાય છે. મુદ્દલ રકમ જેટલા દિવસ રહે તેને મુદત કહે છે. અને તે મુદત રકમને જમણે પાસે લખાય છે. વ્યાજ ગણવામાં મુદ્દલ અને મુદતનો ગુણાકાર કરવો પડે છે તેને સર કહે છે એ સર મુદ્દલ રકમને ડાબે પાસે લખવાનો રીવાજ છે.

૭. અધિક માસવાળા વર્ષમાં તેર માસનું વ્યાજ ગણવામાં આવેછે. વ્યાજ ગણવામાં સાડા ત્રણ દિવસની છૂટ મૂકાય છે.

૮. ખાતાની એકજ બાજુએ રકમો આવી હોયતો તેને એક પાસ્યુ વ્યાજ કહે છે. એવી દરેક મુદ્દલ રકમની મીતિથી વ્યાજ ગણવાને ઠરાવેલી મીતિ સુધીની મુદતો ગણી જે મુદતો આવે તે ક. ૬. પ્રમાણે લખવી.

૯. ખાતાની રકમો ઉપરથી વ્યાજ ગણવા વ્યાજની રીત નીચે પ્રમાણે.

વ્યાજનું ખોખું બનાવવાની રીત—ખાતાની જે બાજુમાં મોટી રકમ હોય તે બાજુએ, એ મોટી રકમમાં સમાય તેમ, તેના સામેની બાજુની રકમો માંથી જોઇતી રકમો લઇ પેટામાં માંડવી અને બાદ કરવી. પછી એ સામેની બાજુમાં બાકી રહેલી રકમો પૈકી પહેલી રકમના પેટામાં, આ બાજુની વધેલી તથા એજ બાજુની બીજી રકમો માંથી સમાય તેટલી ર-

કમો લખી બાદ કરવી. અને બાકી વધે તે પાછી તેની સામેની બાજુમાં ઉપર પ્રમાણે લાવવી. અને એવી રીતે ખાતાની સઘળી રકમો પુરી થતાં સુધી કરી નક્કી રહેલો દેવા લહેણાનો આંકડો કાઢવો

મુદત ગણવા વિષે.

ઉપર પ્રમાણે ખોખું ગોઠવ્યા પછી દરેક રકમની મુદત ગણવી.

અ—મથાળાની રકમની મીતિ અને તેના પેટામાં સમાયલી રકમ વચ્ચેનું અંતર ગણવું. પછી આવેલું અતર એટલે મુદત, ગણવા લીધેલી બે મીતિઓ પૈકી મહિનાનો અનુક્રમ જોતાં આગલા મહિનાની હોય તે મીતિના પેટામાં જમણી બાજુએ લખવી. અને એ પ્રમાણે તમામ રકમોની મુદત કાઢવી. છેલી રહેલી રકમની મુદત વ્યાજનો હિસાબ નક્કી કરવાને આપેલી મીતિ સુધી કાઢવી.

બ. વારો વારીઊ વ્યાજ ગણવું હોયતો ઉપર પ્રમાણે દરેક રકમની મુદત આવે તે ખોખામાં ટાંકવી નહી, પણ આવેલી મુદતના માસનાં પખવાડીઆં કરવાં. જેટલાં પખવાડિયાં આવે તેટલાવાર ગણવાની મીતિના વારથી છોડી દેતાં છેવટે જે વાર આવે, એ વારથી ગણવાની મીતિના વાર સુધીના દિવસ ગણી લઈ મુદતના માસ ઉપર ચઢાવી લેવા.

સર ગણવા વિષે.

દરેક રકમવાર આવેલી મુદતનો ગુણાકાર કરવો. મુદતમાં દિવસ આવ્યા હોય તો ત્રીસે ભાગી આવેલો ભાગાકાર માસના સરમાં ઉમેરવો. અને તે એકંદર સર રકમને ડાબે પાસે તિરકસ લીટીથી ટાંકતા જવો. પેટાની તમામ રકમોના સરનો સરવાળો લેવો. ને તે મથાળાની રકમને માથે ઉપર પ્રમાણે ટાંકવો. પછી એ આવેલો સરનો દરેક બાજુમાં એકંદર સરવાળો મૂકી નીચે પ્રમાણે વ્યાજ નક્કી કરવું.

વ્યાજ નક્કી કરવા વિષે.

જમા ઉધાર બાજુએ આવેલા સરની બાદબાકી કરવી બાકી વધે તે પર ખાતાની ઠરાવેલી તેરીખ પ્રમાણે વ્યાજ ગણવું. એટલે તે સરને તેરીખે ગુણવા. ટકા અથવા રૂ. ની તેરીખ હોયતો ગુણાકાર દોકડામાં આવ્યો કહેવાય અને આના અથવા દામના રૂપમાં તેરીખ હોયતો ગુણાકાર બદામના રૂપમાં આવ્યો કહેવાય. માટે તે ધ્યાનમાં રાખી તેના રૂ. કરવા.

(જુઓ વ્યાજવહી)

તારીજ વિષે.

દરેક ખાતાનું વ્યાજ નક્કી થયા પછી મુદલ અને વ્યાજનો એકંદર આંકડો વિગતવાર તારવવામાં આવે છે તેને તારીજ કહે છે. (જુઓ વ્યાજમાં) ખાતામાં મુદલ રહેલું લહેણું ઉધાર બાજુએ અને દેવું જમે બાજુએ તારીજમાં લખવું. પછી નીકળેલું વ્યાજ લહેણું પડતું હો તો જે તે ધણીને ખાતે ઉધારવું તેમજ દેવું પડતું હોયતો જે તે ધણીને ખાતે જમે કરવું. પછી વ્યાજ સાથે મુદલ રકમનો સરવાળો લેવો. વ્યાજને પેટે મૂકેલી છુટ વ્યાજના આંકડામાંથીજ વ્યાજવહીના ચોપડામાં બાદ કરવી અને બાકી વધે તે વ્યાજને માથે ચઢાવવી. (જુઓ વ્યાજની તારીજ)

એ પ્રમાણે નીકળેલું વ્યાજ રોજમેળમાં વ્યાજ ખાતે જમા ઉધાર કરી આસામી વાર ખાતે તેથી ઉલટું લખવું એટલે દરેકને ખાતે તે રકમ આવશે. (જુઓ જમા ખર્ચી મેળ.)

પરી. પરભુ કાશીના ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૪૩ ની સાલનું.

જ	ઉ
૫૭૮૦।। રૂ. ૫૨૫ કારતકશુદ. ૫	૦ રૂ. ૧૧ કારતક શુદ. ૫.
૦ રૂ. ૧૧ ૦	૦ રૂ. ૫૦૧ આસો શુદ. ૫ દી.જ.
૫૫૧૧ રૂ. ૫૦૧) ૧૧	
૨૬૯।। રૂ. ૨૨।। ૧૧।--૧૦	
૧૬૩૧।।। રૂ. ૧૪૫।-કારતક વદ૮-૧૧ ૭	૭૭૦૫।।।
૨૯૩।। રૂ. ૩૫૧) આસો શુદ ૫ ૦।। ૧૦	૭
૩૫૧૯)બાકી દેવા.	૩૮૫।। પંચોતરીબાદ
૭૭૦૫।।।	૭૩૨૦।। સર.

તારીજ — ઉપરના ખાતાની સંવત ૧૯૪૩ના આસો વદ ૦)) સુધી

જ	ઉ
૫૧૯) બાકી મુદલ દેવા.	૫૬૪।।. બાકી દેવા સ. ૧૯૪૪ ના કારતક સુદ ૧
૪૫।।। વ્યાજ સર ૭૩૨૦।। દા. ૦।।=	
૫૬૪।।। રો. ૫।. ૧૦	૫૬૪।।।

શા મગનલાલ મૂળજીના ખાતાનું વ્યાજ સં. ૧૯૪૩ ની સાલનું

જ	ઉ
૬૩।। રૂ.૧૦૬) કારતગ શુદ. ૫; ૦।। ૩	૫૯૮।। રૂ ૧૯૬। કારતગ વદ ૮
૧૪૧૩।।। રૂ૦ ૫૦૦) જેઠ શુદ ૧૨	૦ રૂ. ૧૦૬) દી. જમે.
૦ રૂ ૯૦। દી. ઉધાર.	૫૯૮।। રૂ. ૯૦। ૬।।,૪.
૦ રૂ ૩૮।। દી. ઉધાર.	૧૦૪) રૂ ૩૮।। ફાગણ વદ. ૯. ૨।। ૬
૧૩૨૭।।। રૂ ૩૫૨।।. ૩।। ૮.	૦ રૂ. ૩૫૨।। આસો શુદ ૫ દી જમે
૮૬) રૂ ૧૮।।. ૪।। ૩.	
૧૪૭૭।	૭૦૨।।
	૧૪૭૭।
	૭૦૨।।
	૧૩ દી ૦।। લેખેબાદ
	૭૬૧।।।

રોજમેળમાં જે પાને એ જમાખર્ચ નાખ્યો હોય તે પાનું લખવું. વ્યાજ ગણી કરેલું ખાતું વ્યાજવહીમાં પણ ખાતાવહીની પેઠે વસુલ કરી લેવાની રીતછે.

તારીજ——ઉપરના ખાતાની સંવત્ ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦)) સુધી

જ	ઉ
૧૮॥ બાકી દેવા મુદ્દલ. પા≡॥ વ્યાજસર ૭૬૧॥ દા. ૦॥ ૨૪॥≡॥ રે.પા.૧૦	૨૪॥≡॥ બાકીદેવા સંવત ૧૯૪૪ ના કારતક શુદ ૧ ૨૪॥≡॥

વહોરા. હાજી મુસાના ખાતાનું વ્યાજ સંવત્ ૧૯૪૩ ની સાલનું

જ	ઉ
૦ રૂ. ૯૨) કારતક વદ ૮ દી. ઉ. ૦ રૂ. ૧૭૭) ફાગણવદ ૬ દી. ઉધાર. ૬૬૪૨॥ ૫ ૧૧૦॥ દી. ૦॥ લેખે. ૬૫૩૧॥ સર.	૪૯૧૬॥ રૂ ૫૭૫) કારતગ સુદ ૫ ૫૫॥ રૂ ૯૨) ૦॥ ૩ ૫૩૭॥ રૂ ૧૧૭) ૪॥, ૧ ૪૩૩૧) રૂ ૩૬૬) ૧૧॥, ૧૦ ૧૭૨૫॥ રૂ ૩૫૭) જેઠ શુદ. ૫. ૪॥ ૧૦ રૂ ૭૨૩) બાકી મુદ્દલ. ૬૬૪૨॥

તારીજ——ઉપરના ખાતાની સંવત્ ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦)) સુધી.

જ	ઉ
૮૨૦॥≡॥ બાકી લહેણા સં. ૧૯૪૪ ના કારતક શુદ ૧ ૮૨૦॥≡॥ રે. પા. ૧૦	૭૨૩ બાકી લહેણા મુદ્દલ ૯૭॥≡॥ વ્યાજ સર ૬૫૩૧॥ દા.૧॥ ૮૨૦॥≡॥

મુંબાઇ ખાતે પરી. છોટાભાઇ દાજીભાઈના ખાતાનું વ્યાજ. સં. ૧૯૪૩.

જ	ઉ
૮॥ રૂ૩૦૦) જેઠ શુદ ૧૦ બુધવાર. ૦ રૂ૧૬૮) દી. ઉધાર. ૮॥ રૂ૧૩૨) દી. ૨. ૯૩॥ રૂ૪૦૦) આસો શુદ ૫ ગુરૂવાર. ૦ ૨૮૩) દી. ઉધાર. ૯૩॥ રૂ ૧૧૭) ૦॥, ૯ બાકી આસોવદ ૦)) ને રવીવાર ૧૦૨॥	૪૩૬॥ રૂ૧૬૮) ફાગણ વદ. ૬ સોમ વાર ૨॥ ૩ ૧૦૪૭॥ રૂ૪૧૫) જેઠશુદ ૧૨ શુક્ર ૧૩૨) દી. જમે ૧૦૪૭॥ રૂ૨૮૩) ૩॥, ૬. ૧૪૮૪॥ ૧૪૮૪॥ ૫ ૧૦૨॥ ૧૩૮૨॥

તારીજ——સંવત્ ૧૯૪૩ ના આસોવદ ૦)) સુધી

જ	ઉ
૧૧૭) બાકી દેવા મુદ્દલ. ૧૧૭) રે.પા.૧૦	૬॥૧૬ વ્યાજસર ૧૩૮૨॥ દા. ૦॥ ૦॥૨૩ આડત સરવાળે ૫૮૩ દા.૦)≡ ૭॥≡॥ ૧૦૬≡॥ બાકીદેવા. ૧૧૭)

ગોધરા ખાતે પરી. જે ચંદ મગનલાલના ખાતાનું વ્યાજ સંવત્ ૧૯૪૩ની સાલનું.

જ	ઉ
૯૧૫) રૂ.૧૫૦) ચૈત્ર શુદ ૨.	૦ રૂ. ૧૫) આસો શુદ ૫
૯૧૫) રૂ.૧૫૦) મા. ૬)૩	
૯૧૫)	૯૧૫)
	૭
	૧૫ા ઢી. ૦ાાલેખે.
	૮૯૯ાાા

તારીજ———ઉપરના ખાતાની સંવત્ ૧૯૪૩ ના આસો વદ ૦)) સુધી

જ	ઉ
૩ા= વ્યાજસર ૮૯૯ાાા દા. ૦ા=	૩ા= બાકી દેવા સં. ૧૯૪૧નાકા.શુદ૧
૩ા=	૩ા=

પુરવણી વધારો ચોપડો ૭ મો

સરવાયુ.

૧. સાલ આખરે અથવા માસ આખરે કે ગમે તે મુદતે દેવા લહેણાની તારીજ કરવી. તેને સરવાયુ કહે છે.

૨. દર મહિને અથવા ટુંકી મુદતે કાઢેલી તારવણીને કાચું સરવાયું કહે છે અને સાલ આખરે વ્યાજ ચઢાવી મુકરર કાઢેલા આંકડાને પાકું સરવાયુ કહે છે.

૩. સહીયારો વેપાર વહેંચી લેવો હોય, અથવા સઘળી જાતનો હિસાબ નક્કી કરવો હોય ત્યારે સરવાયુ કાઢવાની જરૂર પડે છે. સરવાયાથી લહેણુ દેણુ અને નફો તોટો જણાઇ આવે છે.

સરવાયુ કાઢવાની રીત—સરવાયું કાઢવાની મીતિ લખી નીચે જમા ઉધાર દોરવા. પછી વર્ષની શરૂઆતની શિલક અને ખાતાવાર દેવું જ

× સરકારી ખાતામાં પણ સરવાયું કાઢવામાં આવે છે. ને તે રોજમેળમાં કઢાય છે. હલકા વેપારીઓ જુદો ચોપડો ન રાખતાં ખાતાવહીમાં લખે છે. સરકારીમાં પણ બે જાતનાં સરવાયાં છે. ૧. અવલ. ૨. આખર. સાલ આખરની તારીજને આખર સરવાયુ, અને નવી સાલની શરૂઆતમાં પાછલી લીધેલી તારીજને અવલ સલવાયું કહે છે ને તે ઉલટ પાલટ લખાયછે.

મે કરવું અને ખાતાવાર લહેણું તથા સરવાયા વખતની શીલક ઉધારવી. અને તે દરેક રકમના પેટામાં ખાતાવહીનું પાનું ટાંકતા જવું પછી જમા ઉધાર બાજુના સરવાળા મેળવવા. જો બંને તરફના સરવાળા સમાન થાય તો સરવાયુ ખરૂં સમજવું. (જુઓ નમુનો)

કાચા સરવાયાનો નમુનો.

સંવત્ ૧૯૮૩ના કારતક માસનું સરવાયુ.

જ	ઉ
.) ૧ા શ્રી પુરાંત બાકી	૨૯પા≡ પટલ લખુ લલુને ખાતે આ. પા૧
૨૬૮૧)= શ્રી દુકાન ખાતે.*આ. પા૧.	૪૮૩) વો. હાજી મુસાને ખાતે આ. પા. ૨
૬૬૯) પરી પરભુ કાશીને ખાતે આ. પા ૧	૧૨૬)=ાા શ્રી હેમખરીદ વકરા ખાતે આ પા. ૨
૧૦ાાા શ્રી વ્યાજ ખાતે આ. પા. ૨	૬)−ાાા શ્રી વટાવખાતે આ. પા. ૩
	૯૦। શા. મગનલાલ મુળજીને ખાતે આ. પા. ૪
	૩૬ાા=ાાા શ્રી ખર્ચખાતે આ. પા ૪
	૧૦૩૭ાા=
	૨૩૨૩। શ્રી જણસે કારતક વદ ૦))
૩૩૬૦ાાા=	૩૩૬૦ાાા=

પાકા સરવાયાનો નમુનો.

જ	ઉ
૨પ૯૪ાાા−ા શ્રી દુકાન ખાતે+પા. ૧	૮૨૦ાાા≡ાાા વો. હાજી મુસાને ખાતે. પા. ૩
પ૬૪ાાા પરી પરભુ કાશીને ખાતે પા ૧	
૨૪ા≡ાા શા. મગનલાલ મુળજીને ખાતે પા. ૨	૮૨૦ાાા≡ાાા+
૧૦૯ા−ાાા મુંબાઇવાળા પરી. છોટાલાલ દાજીભાઇને ખાતે. પા. ૩.	૨૪૭પાાા૦ાાા શ્રી જણસે આસો સુદ પ
૩ા=ગોધરા ખાતે પરી. જેચંદ મગનલાલને ખાતે. પા. ૩.	પ૮૦) કલદાર.
	૧૮૯પાાા૦ાાા બાબાશાહી.
	૨૪૭પાાા ૦ાાા
૩૨૯૬ાાા૦ાા	૩૨૯૬ાાા ૦ાા

* આ. પા. એટલે આંકડાવહીનું પાનું સમજવું. પરંતુ આ ચોપડામાં તેને બદલે રોજમેળની ખાતાવહીનું પાનું સમજવું. × ખાતાવહીનું પાનું છે આવરાની ખાતાવહીનું પાનું નોંધાય પણ અમે તે ખાતાવહી પુરી કરી નથી. માટે રોજમેળની પ્રથમ નમુનામાં આપેલી ખાતાવહી ઉપરથી આ સરવાયું કાઢયું છે.×સરવાયામાં લીધેલી શિલક કઇ તારીખની છે તે જાણવા માટે મીતિ જણાવવાની જરૂર છે.

આ પુસ્તકમાંના પ્રશ્નો.

——:o:——

૧. નામુ એટલે શું ? નામાવડે થતા લાભ અને નામા વગર થતું નુકશાન કહો ?

૨. ચોપડાની વ્યાખ્યા આપો. વેપારી અને ઘરધણીના કેટકેટલા ચોપડા છે. તેનાં નામ તથા ઉપયોગ લખવાની રીત સાથે કહો?

૩. ઠામ ખાતાવહી અને ખાતાવહી, રોજમેળ અને આવરો, આવરો અને રોકડમેળ. રોકડમેળ અને રોજમેળ, ખાતાવહી અને આંકડાવહી, તથા નોંધ અને ભરતિયાવહીમાં શો ફેર છે? અને તે એક બીજા સાથે કેટકેટલો સંબંધ ધરાવે છે તે કહો?

૪. ઠામ ખાતાવહીથી નામું રાખતાં શી અડચણો આડે આવે છે?

૫. નામું લખવાની રીત કહો. ચોપડાની કઇ બાજુઓપરથી દેવી લહેણી રકમ સમજાયછે?

૬. નામું લખવાના કાગળોમાં સળ પાડવાની શી જરૂર છે?

૭. જમા બાજુએ આરંભમાં કઇ જાતની રકમ લખાય છે? અને તે રકમ આગલા દિવસમાં ક્યાં આગળ હોય છે?

૮. ચાલતો મેળ ન હોય અને નવો મેળ શરૂ કરવો હોય તો પુરાંત બાકી હોય કે નહીં? નવો મેળ લખવામાં પાછલા લહેણુ દેણુની રકમ કેવી રીતે ખાતે ચઢાવી શકો?

૯. જમાખર્ચમાં આવનારી રકમોના પ્રકાર અને તે લખવાની રીત વ્યાખ્યા સાથે લખો?

૧૦. **अ**. પાસે **ब**. નું લહેણું છે. તેથી **अ**. એ રૂ. ૩૫) **क** મારફત **ब** ને ત્યાં ભરાવ્યા, તથા રૂ ૫૦) **ड** ને ઘેરથી રોકડા અપાવ્યા અને રૂ ૫) **छ** ને ત્યાંથી કબુલાવ્યા તો **अ**, **ब**, **ड**, અને **छ**, ને ત્યાં તેનો જમાખર્ચ શી રીતે પડે તે કહો?

૧૧. મગન પાસે તમારૂં લહેણું છે તે પેટે રૂ. ૨૫)ના દાણા તમને આપી જાય તો તેનો જમાખર્ચ તમારે ઘેર અને તેને ઘેર શી રીતે પડે?

૧૨. તમારા લહેણદારના ખાતાનો હિસાબ કરવાથી દસ રૂ. વ્યાજ નીકળ્યું તે પેટે તમે પાંચ રૂ. ભર્યાં અથવા તે પ્રમાણે તમારા દેણદાર પાસેથી વસૂલ કર્યા હોય તો તેનો જમાખર્ચ શી રીતે લખો?

૧૩. તમારી પાસે તમારા પાડોશીનું માગતું છે, તે માટે તમે એવી રીતે કર્યું કે—તમારા નાના ભાઇ મારફત દસ રૂ. રોકડા ભરાવ્યા, તમારા કાકાને ત્યાંથી સો રૂ. રોકડા અપાવ્યા અને તમારા મામાને ત્યાં વીસ રૂ. ની કબુલત નંખાવી તો તમારા ચોપડામાં અને પડોશીના ચોપડામાં કેવી રીતે જમાખર્ચ પડે તથા તેમાં શો તફાવત આવે?

૧૪. લહેણદેણ પેટે જમાખર્ચી રકમ આવે તે શી રીતે લખાય?

૧૫. પેદાશ એટલે શું? ઘણુંકરીને કેટલા પ્રકારે કેવી રીતે પેદાશ થાયછે?

૧૬. વટાવખાતું, વ્યાજખાતું, અને હુંડિયામણખાતું, કોને કહેછે અને તે દરેક ખાતામાં કેવી જાતની રકમોનો સમાસ થાયછે?

૧૭. ખરીદવકરાખાતા વિષે શું જાણો છો? રોકડ અને ઉધાર, ખરીદી તથા વેચાણના જમાખર્ચમાં શો ફેર છે? ખરીદ ખાતે કેટલી જાતની રકમો ઉધરી શકે છે?

૧૮. હુંડીની વ્યાખ્યા અને તેના પ્રકાર વિષે સમજુતી આપો?

૧૯. શાહજોગી હુંડી અને નામજોગી હુંડી વિષે તફાવત કહો?

૨૦. ગેરવલ્લે ગયેલી હુંડી ઉપર શા ઉપાય લેવામાં આવે છે?

૨૧. હુંડીમાં લખાતી મુદતો અને તે પરથી નાણાં મળવાની મુદત કહો?

૨૨. હુંડીની મુદતોપરથી હુંડીને લગતાં પડેલાં ઉપનામ કહેશો કે?

૨૩. શાખો હુંડી કોને કહેવી, કોરે પુઠની હુંડી અને શાખો હુંડીમાં શો ફેર છે? શાખો હુંડીઓ દર્શની કે બાંધી મુદતમાં આવી શકે કે નહી?

૨૪. દેખાડ ઘાલવી, અને ભરપાઇ કરવી એટલે શું?

૨૫. ભણખાઇની વ્યાખ્યા આપો અને પાકેલી હુંડી કોને કહેછે તે કહો?

૨૬. અમારી વતી અન તમારી વતીના ખાતામાં શો ભેદ છે?

૨૭. હુંડીઓનો જમાખર્ચ કેટલા પ્રકારનો છે અને તે કયો?

૨૮. હુંડીઓના જમાખર્ચમાં નોંધવા જોગ મુદ્દા કહો?

૨૯. લખી આપેલી, લખાવેલી, શિકારેલી, અને વેચાણ હુંડીઓનો જમા ખર્ચ શી રીતે થાય? કદાપિ તે હુંડીઓ તમારી વતીને ખાતે હોય તો તેનો જમા ખરચ શી રીતે લખશો?

૩૦ પગાર, ખેતરની ઉપજ, પરચુરણ નફો, અને કોઇને કરેલો ચાંલ્લો કયે ખાતે લખશો? રોજમેળમાં નીકળતી શિલક કયે ખાતે ખતવો છો?

૩૧. ખરીદ ખાતામાં અને ખર્ચ ખાતામાં ફેર શો? એમાંની રકમ આમણ સામણ જઇ શકે કે નહીં? અને જાય તો તેનો જમાખર્ચ કેમ પડે?

૩૨. શ્રી જણશે કોને કહે છે અને તે કેવી રીતે નીકળે છે તથા મેળમાં કયાં લખાય છે? અને બીજે દિવસે એનું શું નામ પાડવામાં આવે છે?

૩૩. રોજમેળ બંધ રહયો, અને રોજમેળ બંધ કર્યો એમ કહેવામાં શો ભેદ છે? જમાખર્ચી રોજમેળ કોને છે? અને તે કયારે દોરાય છે?

૩૪. રોજમેળ અને ખાતાવહી લખવાની રીત સમજાવો?

૩૫. ખાતાના પ્રકાર, તેની વ્યાખ્યા અને તે વસૂલ કરવાની રીત આપો?

૩૬. વેપારમાં તરાવો કે ખાધ છે એવું કયા ખાતાપરથી સમજી શકો છો, અને તે કેવી રીતે વસૂલ કરો છો?

૩૭. નામું લખવામાં કેવી જાતની ભૂલ થવાથી શિલકમાં વધઘટ થાય છે? અને તે શી રીતે સુધરે?

૩૮. સરવાયું એટલે શું, કાચું અને પાકું સરવાયું કોને કહો છો અને તે કયા કયા ચોપડાપરથી થઇ શકે છે?

૩૯. વ્યાજવહીની વ્યાખ્યા આપો. તારીજ વિષે શું જાણો છો? દી.૦ાા લેખે અને સેંકડે પંચોતરી કાપી આપવાની રીત લખો?

૪૦. વ્યાજવહીમાં ગણેલું વ્યાજ કેવી રીતે ખાતે ચઢાવી શકાય છે?

૪૧. વારોવારીઉં. કાપીઉં, અને દીવાળી બાકી વ્યાજ કોને કહેછે તથા તે ગણવાની રીત કહો. સાદું વ્યાજ ગણવાની રીત કહો?

૪૧. નામું લખવામાં એક એવી ભુલ થાય છે કે શિલક બરાબર મળે અને તે ભુલ તરત પકડાય નહી. તમારા નામામાં એવી ભુલ થઇ હોય તો કયારે પકડી શકો અને શી રીતે સુધારો?

દેશીનામાની પરીક્ષાના પ્રશ્નો.

૧. આવરો, રેકડમેળ, આંકડાવહી, અને સરવાયું શા ઉપરથી તૈયાર થાય છે?

૨. પરી. શામળ નથુભાઇના ખાતાનું સંવત ૧૯૪૧ ના કારતકસુદ ૨ ને બાર શોમ સુધીનું વ્યાજ ગણો. દા. ૦ાા= જમાની રકમો—૩૧૮) કારતક વદ ૫ શોમ. ૩૧૦) ભાદરવાશુદ ૧૫ શુક્ર. ૬૦) આસોવદ ૧ રવી. ઉધાર ની રકમો. ૧૪૦) પોષસુદ ૨ શોમ. ૧૫૦) ચૈત્રસુદ ૭ બુધ. ૫૪૧) શ્રાવણ વદી ૧૧ ને રવી.

નીચેની લખેલી રકમો ઉપરથી જેઠમાસનો માસિક મેળ તૈયાર કરો.

રૂ ૩૪૧) ઘરમાં રોકડા છે જેઠ સુદી ૧; રૂ ૩૦૦) ની હુંડી ૧ પરી. કેવળ ત્રીકમની લખેલી સુરતના પરી. સામળભાઇ નથુભાઇ ઉપરની જેઠ સુદી ૧૨ ની મિતિની તરત મુદતની ગાંધી. દેવચંદ પાનાચંદ પાસેથી દર રૂ ૯૯ાાા ને ભાવે રૂ. આપ્યા વિના લેઇ મુબાઇના પરી. કેવળભાઇ જેચંદ ઉપર બીડી દીધી સુદી ૧૩; સોની અમથા હીરાશાહને સંવત ૧૯૩૯ ની સાલમાં રૂ ૫૦૦) ધીરેલા તેનો હિસાબ કરતાં આજરોજ રૂ ૫૪૫) થયા તેને પેટે રૂ ૩૪૧) નો સોનાનો ટુંપિયો તથા બાકીના રૂપીઆની કંઠી છોકરાને પહેરવા સારૂ લીધી. સુદી ૭; મુંબાઈથી આરતિયા છગન ઝવેરચંદે જસતના ગચ્છીઆં મણ ૧૦૦) દર મણના રૂ. ૧૨ાા= લેખે, તથા મણે એક આનો મારફતનો રૂ. ૧૦૧= બાડ. વગેરે ખરચના ચઢાવી ભરતિયા સાથે માલ મોકલ્યો તે આવ્યો; તેને

પેટે રૂ ૧૦૦૦) ની હુંડી મુંબાઇના પરી. આત્મારામ ભુખણ ઉપર તરત મુદ્દતની પરી. મગન અમુલખને ત્યાંથી સરભર લેખે રૂપીઆ આપીને લેઈ મોકલી દીધી વદી ૧; પરી. મોતીચંદ માણેકચંદની દુકાનેથી રૂ ૧૯૦૦) ગુમાસ્તો છગન લલુ લેઇ આવ્યો શુદી ૧૫; પરી. ઝવેર જેશંકરને ૫૦) મણ સાકર દર મણના રૂ ૧૦। લેખે રોકડેથી વેચાતી આપી; તથા જસત મણ ૩૫) દર રૂ. ૧૩॥।- લેખે કંસારા નાનશા કાશીરામને નામે લખીને આપ્યું; તથા ૪૦ મણ ઘઊં દર રૂ. ૧॥- લેખે, ચોખા મણ ૧૨ દર રૂ ૨। લેખે; તથા રૂ ૪। નો જગન્નાથીનો તાકો ૧ એટલું ઘર ખર્ચ સારૂ રૂપીઆ આપી લીધું વદી ૮.

---

૧. સરાફી નામું લખવાના કેટલા ચોપડા છે અને દરેક ચોપડો કેવી રીતે તૈયાર થાય છે? ૨. આખર અવલ સરવાયું એટલે શું? અને તે કયા ચોપડા ઉપરથી બનાવી શકાય છે? ૩. દેશાઇ. ભોગીલાલ હરજીવનના ખાતાનો હિસાબ સંવત ૧૯૩૫ ના આસો વદી ૫ સુધી કર્યો. વ્યાજ રામ ૭-(સાત) લેખે આડો દિવસ કાપવો.. જમાંની રકમો.

રૂ ૩૨૫) માગસર શુદી ૫. રૂ. ૨૨૦) વૈશાખ વદી ૩. રૂ. ૧૩૫) અશાડ શુદી ૧. રૂ. ૩૧૮) શ્રાવણ વદી ૧૧. ઉધારની રકમો રૂ. ૯૫) માહા શુદી ૮. રૂ.૪૩૧) ચૈતર વદી ૧૩. રૂ. ૨૨૫। ભાદરવા શુદી ૧૦. રૂ. ૨૧૨। આસો શુદી ૧૪.

૪. નીચે લખેલી રકમો ઊપરથી સંવત ૧૯૪૨ ના ફાગણમાસનો રોજમેળ તીથિ પ્રમાણે લખો. अ. ઘરમાં રૂ. ૩૧૫।= રોકડા છે ફાગણ શુદી ૧; ब. લગનના કાર્યે શારૂ પરી બેહેચરદાસ અનોપચંદની દુકાનેથી ખાંડ મણ ૨૦ દર મણના રૂ. ૬।- લેખે, ઘી મણ ૧૫ દર મણના રૂ. ૧૮ લેખે તથા સોપારી મણ ૨। દરમણે રૂ. ૮। લેખે લાવ્યા તેને પેટે રૂ. ૨૩૫) રોકડા આપ્યા સુદી ૮. क. પરી. રૂપરામ મનસુખરામને સંવત ૧૯૩૨ ની સાલમાં રૂ. ૩૫૩ ધીરેલા તેનો હીસાબ કરતાં રૂ. ૫૪૫ થયાં તેને પેટે ઘર ૧ સુરત સેહેર મધે મહીધર પરામાંનું રૂ. ૪૦૦ માટે ખંડી લીધું તથા રોકડા રૂ. ૧૧૫) આપ્યા તથા બાકીના હપતા ૩ ત્રણ ત્રણ મહિનાના કરી ખાતું માંડી વાળ્યું વદી ૮. ड. ગાંધી ફકીરચંદ મિલાપચંદ ને ખાતે રૂ. ૩૨૦ લખી તેની હુંડી મુંબાઇવાળા શેઠ. પ્રેમચંદ હિમચંદ ઉપરની લખી આપી. હુંડિયામણ સેંકડે ૦॥। ટકા લેખે ને મંડામણી ૦। ટકા લેખે સુદી ૧૨. प. પટેલ. ગીરધર પુંજાને ગોળના માટલાં ૨૦ તોલ કાચામણ ૩૨ ને ૮ શેર. ૪૫ તોલ પાકા મણની કીમત દરે મણે રૂ. ૫।-॥ આપ્યા તેને પેટે રૂ. ૧૦૦) આપી ગયો વદી ૧૪.

પરીક્ષાના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખવાની સમજણ.

૧. નામુ લખવાને જોઇતા કાગળ લેવા અને તેમાં સળ પાડવા.

૨. સવાલ પત્ર ઉપરથી આસામીવાર મીતિ સાથે કહેલી રકમોનું ટાંચણ કરવું.

૩. રોજમેળ લખવો હોયતો એક આડી લીટીએ લખવું કે અમુક મીતિનો મેળ છે. પછી તેની નીચે જમા ઉધાર દોરી સવાલ પત્રમાં આપેલી શિલક પ્રથમના મેળમાં શ્રી પુરાંત બાકીમાં લેવી તથા પછીના મેળમાં પાછલા દિવસની જણસ શ્રી પુરાંત બાકીમાં લખવી અને દરેક મીતિનો જમાખર્ચ ઉપરનાં ટાંચણ પરથી જે તે આસામીને ખાતે નાંખવો.

૪. આવરો અથવા માસિકમેળ લખવો હોય તો એક આડી લીટીએ લખવું કે અમુક મીતિથી અમુક મીતિ સુધીનો આવરો છે. પછી તે નીચે જમા ઉધાર દોરી સવાલ પત્રમાં આપેલી શીલક શ્રી પુરાંત બાકીમાં લખી ઉપરનાં ટાંચણ પરથી દરેક આસામીના ખાતાનો જમાખર્ચ પેટામાં ફોડવાર મીતિ સાથે લખવો અને પછીથી જણશમાં રહેનારી રકમ કાઢવી.

૫. સવાલ પત્રમાં પાછલા લહેણા પેટે વસુલ કરેલી રકમ આપનાર ધણીને ખાતે માત્ર જમા કરવી. અને તેથી ઉલટું દેવા પેટે આપેલી રકમનું પણ સમજવું.

૬. સવાલ પત્રમાં વ્યાજની રકમ વસુલ કરી જણાવી હોય તો તે રકમ વ્યાજ ખાતે જમે કરી વ્યાજ ભરનારને નામે ઉધાર્યા પછી +જમે કરવી અને તેથી ઉલટુ વ્યાજને પેટે સામા ધણીને આપ્યું હોય તેનો જમા ખર્ચ લખવો.

૭. ભાડા પેટે આવેલી રકમ ભાડાખાતે જમે કરવી અને આપેલી રકમ તેજ ખાતે ઉધારવી. તેમજ દાગીના વિષેની રકમ દાગીના ખાતે લખવી અને તેની વિગત તેના પેટામાં બતાવવી.

૮. હુંડી વગેરે બાબતમાં જોઇતી હકિકત અપુર્ણ હોયતો ઘટતી રીતે વધારી લઇ સ્પષ્ટ થાય તેમ લખવું.

૯. ખાતાવહી કરવાની હોયતો મેળ અથવા આવરામાં આવેલી રકમો પરથી દરેક ખાતુ ખતવવું.

+ વ્યાજની સાથે પાછલું લહેણુ વસુલ થયું હોય તો એકંદરે સઘળી રકમ જમે કરી પેટામાં ફોડ બતાવવી અને તેજ પ્રમાણે આપેલી રકમ માટે પણ કરવું.

પરીક્ષાના સવાલો પરથી કરેલો આવરો.

સંવત ૧૯૬૧ ના જેઠ શુદ ૧ થી વદ ૦)) સુધીનો આવરો.

જ

૩૪૧) શ્રી પુરાંત બાકી.

૨૯૯ા ગાંધી. દેવચંદ પાનાચંદને ખાતે શુદ ૧૩.

૩૦૦) જમેખર્ચ ૧. હા. પરી. કેવળભાઇ જેચંદને ખાતે ઉ.

૦ાા હુંડિયામણખાતેજમે+બા. હુંડી ૨ ૩૦૦)ની દા. ૯૯ાાા એ રાખી.

૨૯૯ા તમારે ખાતે જમે.

૦ાા શ્રી હુંડિયામણખાતે જમે શુદ૧૩ ૦ાા હુંડી ૧ રૂ ૩૦૦) ની દા. ૯૯ાાા

૫૪૫) સોની. અમથા હીરાશાહને ખાતે જમે શુદ ૭.

૫૪૫) જમેખર્ચ ૧. હા. શ્રી દાગીનાખાતે ઉધાર બા. જણશના.

૪૫) શ્રી વ્યાજ ખાતે જમે. શુદ ૭.

૪૫) જમેખર્ચ ૧. હા. સોની અમથા હીરાને ખાતે ઉધાર.

૧૨૭૯)≡ શ્રી મુંબાઇ ખાતે છગન ઝવેરચંદને ખાતે જમે. શુદ ૧૫.

૧૨૭૯)≡ જમેખર્ચ ૧ હા. શ્રી. ખદીદખાતે ઉધાર બા. જસતનાં પતરાં આવ્યાં છે.

૮૦૦) પરી. માણેકચંદ મોતીચંદને ખાતે જમે. શુદ ૧૫.

૮૦૦) રોકડા હા. અમારા શુ૦

ઉ

૩૦૦) શ્રી મુંબાઇખાતે પરી. કેવળ જેચંદભાઇને ખાતે ઉધાર. શુદ ૧૩

૩૦૦) જમખર્ચ ૧ હા. ગાંધી દેવચંદ પાનાચંદનેખાતે જમે બા. હુંડી ૧ સુરતના પરી. શામળ નથુભાઇ ઉપરની લખી અમદાવાદથી પરી. કેવળ ત્રીકમ. રાખ્યા ગાંધી દેવચંદ પાનાચંદ પાસેથી તરત મુદતની. લખી જેઠશુદ ૧૨ તે અમોએ રાખ્યાવાળા પાસેથી વેચાણ રાખી તમને બીડી છે.

૫૪૫) શ્રી દાગીના ખાતે ઉધાર શુદ૭

૫૪૫) જમાખર્ચ ૧. હા. સોની. અમથા હીરાશાહને ખાતે જમે બા. હેમની જણસનંગ. ૨ ના.

૩૪૧) રૂપિયો૧. ૨૦૪) કંઠી ૧

૫૪૫)

૪૫) સોની. અમથા હીરાને ખાતે શુ.૭

૪૫) જમેખર્ચ શ્રી વ્યાજ ખાતે જમે બા. વ્યાજના.

૧૨૭૯)≡ શ્રીજસતખરીદખાતે શુદ ૧૫

૧૨૬૨ાા જસત મણ ૧૦૦ દા. ૧૨ાા≡

૬ા દલાલીના

૧૦ા≡ ભાડાના.

૧૨૭૯)≡ એણી વિગતે આડતિયા છગન ઝવેરના જમે.

૧૦૦૦) મુંબાઇ ખાતે પરી. છગનલાલ

+ બા. એટલે બાબતે.

છગન તમારી દુકાનેથી લાવ્યાછે.
૫૧૨ાા શ્રી સાકરવકરાખાતે જમે. વદ ૮.
૫૧૨ાા રોકડા બા. સાકર મણ ૫૦ દા. ૧૨ા ના ભાવે ઝવેરશંકરને આપી છે.
૪૮૩ા≡ શ્રી જસતવકરાખાતેજમે વદ ૮
૪૮૩ા≡ જમેખર્ચ૧ હા. કંસારા નાનસા કાશીરામને ખાતે ઉધાર બા. જસતનાં પતરાં મણ ૩૫ દા. ૧૩ાાા~ નામે લખીને આપ્યાં છે.

૨૬૮૫ાાા≡

૩૦૨૬ાાા≡

ઝવેરચંદને ખાતે ઉધાર. વદ ૧.
૧૦૦૦) હુંડી નગ ૧. રૂ૧૦૦૦) ની દા. સરભર. તમારે ત્યાંના પરી. આત્મારામ ભુખણ ઉપરની. લખી અતરેથી મગનલાલ અમુલખ. રાખ્યા અમારી તરત મુદતની શાહજોગ. લખી આજ રોજ. તે રોકડેથી કરાવી તમને બીડી છે.
૪૮૩ા≡ કંસારા. નાનસા કાશીરામને ખાતે વદ ૮.
૪૮૩ા≡ જમેખર્ચ ૧. શ્રી જસત વકરા ખાતે જમે.
૯૩ાા શ્રી ખર્ચખાતે ઉધાર વદ ૮.
૬૨ાા ઘઊં મણ ૪૦ દા. ૧ાા~
૨૭) ચોખા મણ ૧૨ દા. ૨ા
૪ા જગન્નાથીનો તાકો ૧.

૯૩ાા

૨૪૬૭)≡
૫૫૯ાાા શ્રી જણશે.

૩૦૨૬ાાા≡

પરીક્ષાના સવાલોપરથી લખેલો રોજમેળ.

સંવત્ ૧૯૩૫ ના ફાગણ શુદ ૮ નો મેળ.

૪

૩૧૫ા= શ્રી પુરાંતબાકી શુદ ૧.
૧૮૧ાા= પરી. બહેચર અનોપચંદને ખાતે જમે.
૪૧૬ાાા= જમેખર્ચ૧ હા. શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર.

૨૩૫) રોકડા તમંને આપ્યા તે.
૧૮૧ાા= નકી દેવા તે જમેપા.૧

૧૮૧ાા=

૪૯૭)

ઉ

૪૧૬ાાા= શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર.
૧૨૬ા ખાંડમણ ૨૦ દા. ૬ા~
૨૭૦) ઘી મણ ૧૫ દા. ૧૮
૨૦ાા= સોપારી મણ. ૨ાા. દા. ૮ા

૪૧૬ાાા= એણી વિગતે પરી બહેચરદાને ખાતે જમે. બા.અલ સારૂ સામાન લીધો છે.

૪૧૬ાાા=
૮૦)= શ્રી જણશો.

૪૯૭)

પરીક્ષાના સવાલો પરથી કરેલો રોજમેળ.

સંવત ૧૯૪૨ ના ફાગણ શુદ. ૧૨ નો મેળ.

જ	ઉ
૮૦)= શ્રી પુરાંત બાકી. ૩૦૩) શ્રી વિગત ખાતે જમે. ૩૦૦) મુંબાઇ બાતે પરી. પ્રેમચંદ હેમચંદને ખાતે જમે અમારી વતી. ૩૦૦) હુંડી. ૧ તમારા ઉપરની તુરત મુદતની શાહજોગ લખી છે. ૨। હુંડિયામણ ખાતે જમે. ૨। હુંડી રૂ ૩૦૦) દા. ૦॥। આપી છે. ૦॥। શ્રી વ્યાજે ખાતે જમે. ૦॥। મંડામણી. રૂ ૩૦૦) ની દા. રૂ૦। લેખે લીધીછે. ૩૦૩) એણી વિગતે ગાંધી ફકીરચંદને ખાતે ઉધાર. ૩૦૩ ૩૮૩)=	૩૦૩) ગાંધી. ફકીરચંદ મિલાપચંદને ખાતે ઉધાર. ૩૦૩) જમે ખર્ચ ૧. હા. શ્રી વિગત ખાતે જમે. બા. નીચે પ્રમાણે ૩૦૦)હુંડી ૧. મુંબાઇ ખાતે પરી. પ્રેમચંદના જમે. ૨। હુંડિયામણ દા. ૦॥। તે શ્રી હુંડિયામણ ખાતે જમે. ૦॥। મંડામણી દા. ૦। તે શ્રી વ્યાજ ખાતે જમે. ૩૦૩) ૩૦૩) ૮૦)= શ્રી જણશે. ૩૮૩)

સંવત ૧૯૪૨ ના ફાગણ વદ ૮ નો મેળ.

જ	ઉ
૮૦)= શ્રી પુરાંત બાકી. ૧૯૨) શ્રી ×વ્યાજ ખાતે જમે. ૧૯૨ રોકડા. હા. પરી. રૂપરામ મનસુખરામ પાસેથી લીધા છે. બા. સં. ૧૯૩૨થી આજ સુધીનું	૪૩૦) શ્રી વિગત ખાતે ઉધાર. ૪૦૦) શ્રી ઘર ખરીદ ખાતે ઉધાર. ૪૦૦) જમે ખર્ચ ૧. હા. પરી. રૂપરામ મનસુખના

× બીજી રીતે પણ જમા ખર્ચ થાય એવી રીતે કે જેની પાસેથી વ્યાજ લીધું તેને ખાતે ઉધારીને વ્યાજ સહિત ભરેલું નાણું જમા કરવું. તથા તે પછી વ્યાજની રકમ વ્યાજ ખાતે જમે કરવી. જો આમાં એમ કરીએ તો રૂપરામને ખાતે પુરા રૂા. એટલે ૫૪૫) જમા કરવા પડે.

મુદ્દલ રૂ.૩૦૦)નું વ્યાજ થયું છે.
૩૫૩) પરી. રૂપરામ મનસુખને ખાતે
જમે.
૫૪૫) નીચેની વિગતે જમે.
૧૧૫) રોકડા. ૪૩૦) જમે
ખર્ચ ૨. હા શ્રી વિગતખા
તે ઉધાર

૧૯૨) શ્રી વ્યાજ ખાતે જમે.
૩૫૩) બાકી રહયા તે જમે.
૫૪૫)

૬૨૫)=

જમે. બા. તેમનું ઘર. સુ-
રતના મહીધર પરાવાળું ખં
ડી લીધું છે.
૩૦) પરી રૂપરામ મનસુખને
ખાતે ઉધાર.
૩૦) જમેખર્ચ ૧. હા. ત-
મારા જુને ખાતે જમે બા.
ત્રણ કીસ્તો કરીછે.
૧૦) સંવત્ ૧૯૪૨ ના
જેઠ વદ ૮.
૧૦) સંવત્ ૧૯૪૨ ના
ભાદરવા વદ ૮
૧૦) સવત્ ૧૯૪૩ ના
માગસર વદ ૮

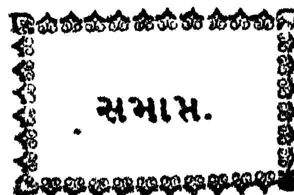
૪૩૦)
૧૯૫)=શ્રી જણશે.
૬૨૫)=

સંવત ૧૯૪૨ ના ફાગણ વદ ૧૪ નો મેળ

૧૯૫)= શ્રી પુરાંત બાકી.
૧૫૨।।।= શ્રી ગોળ વકરા ખાતે જમે
૧૫૨।।।= જમે ખર્ચ ૧ હા. પ-
ટલ ગીરધર પુંજાને ખાતે ઉધાર
બા. ગોળના
૧૫૨।।।=
૩૪૮)-

ઉ
૫૨।।।= પટલ ગીરધર પુંજાને ખાતે
૧૫૨।।।= જમે ખર્ચ ૧ હા. શ્રી
ગોળ ખાતે જમે. બા.ગો-
ળ મણ ૩૨ શેર. ૮ તો-
લ૪૫ દા.પા–।। લઇગયાછે

૧૦૦) તમે ભર્યા છે.
૫૨।।।= નકકી બાકી રહયા છે.
૫૨।।।=
૨૯૫)=શ્રી જણશે.
૩૪૮)-

સો શહાણાનો એકમત.

અમારા ધારવા પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષામાં તેની જાત સૌથી ઉત્તમ પુસ્તક છે. ગુજરાતી નિશાળોમાં ટેકસબુક તરીકે ચલાવવા ખાત્રીથી ભલામણ કરીએ છીએ. (બોંબે. ગે.) વેપારી વર્ગમાં વળનારને આ અગત્યની ખોટ પુરી પાડી છે. તે ઘણી સારી યુક્તિથી રચ્યુંછે. તેના લખાણ તથા કદ તરફ જોતાં કિમતમાં ઘણું સસ્તું છે. માટે તે જલદી વેચાઇ જવું જોઇએ. (ઇં. સ્પે.) ચોપડાના હિસાબી જ્ઞાનની દરેક જણને જરૂર છે માટે આ ગ્રંથ કરતાને પુર્ણ આશ્રય આપવાની સર્વને ભલામણ છે. (આ. ધર્મ. પ્ર.) આ જાતની ચાર ચોપડીઓ થઇ તેમાં આ ચોપડી લોકોપયોગી છે. એના ઉપયોગ અને કદના પ્રમાણમાં એની કિમત કાંઇ નથી. (વિજ્ઞાન. વિ.) બીજાં ત્રણ પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકો કરતાં આ પુસ્તકમાં ઘણી ઉપયોગી બાબતોનો સમાવેશ કરેલો છે. કિમત ઘણી ઓછી છે (વડોદરા વ.) નામું લખવાની રીત માટે પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકો કરતાં આ પુસ્તક વધારે સારૂં અને સર્વને ઉપયોગી થાય તેવું છે. પ્રત્યેક જાતની સમજુતી સ્પષ્ટ અને ખુલાસાવાર આપેલી છે. એકંદર દરેક માણસને આ પુસ્તક ખરેખરૂં ઉપયોગી થાય તેવુંજ છે. (બુ. પ્ર.) વેપારી લાઇનમાં ઉતરનાર અજાણ્યા હોવાથી ઠોકર ખાય છે. ઠગાય છે અને મુઝાય છે. માટે પુખ્ત અનુભવ લેવા ભલામણ છે. (સત્યવકતા.) પારસી વેપારીઓ જેમને નામાની બીલકુલ ખબર હોતી નથી. ને મહેતાપર ભરોંસો રાખી કામ સમજી લેવું પડે છે. તેમને ઘણું ઉપયોગી થઇ પડશે. રચના સહેલી અને સમજી શકાય તેવી છે. અને કિમતમાં હલકું છે. (એડવો. ઓફ. ઇ.) આ ગ્રંથની ખુબી વિષે ઉંચું મત બાંધી શકાય છે. તેનો સારા જથામાં ઉઠાવ થવાને તેમજ કેળવણી ખાતા તરફથી તથા તમામ ગુજરાતી વર્ગ તરફથી ઉત્તેજન મળેલું જોવાને આતુર છીએ. (મું. સમા.) તેના રચવા પાછળ તેના પ્રગટ કરનારે જે મહેનત લીધી છે. તે ખચીત દશ આનાની કિમતે પુષ્કળ કિમતી બદલે મેળવવાની આશાએ કરેલી દીસતી નથી. પણ ખરેખરી ખોટ પુરી પાડવાની ઉલટ માટે દીસે છે. (અખ રો.) અનુક્રમણિકા શરૂઆતમાં આપેલી છે તે જોતાં વાંચનારની ખાત્રી થશે કે અગત્યના પુસ્તકની કિમત દશ આના છે નજીવી છે.' તે જોતા મી. શાહની મતલબ કમાવા કરતાં દેશીઓની સેવા બજાવવાની વધુ હોવી જોઇએ. (જામે. જ.) નામુ શીખનારાઓને બહુ ઉપયોગનું અને શિક્ષકની ગરજ સારે તેવું છે. ગુજરાતી શાળામાં દાખલ થયેલું જોવાને અમે ઘણા આતુર છીએ. (ગુજરાતી.)

☞ એ પુસ્તકમાં દસ્તાવેજી ભાગ વધારવામાં આવવાથી, તથા શાળાઓને માટે આ નવું પુસ્તક રચવાથી તેના નામમાં ફેરફાર કરી છપાવવા માં- ' ' છે. ઘણી જાતનો વધારો કરવા છતાં અગાઉના ગ્રાહકોને તે આઠ આને આવશે. પાછળથી બાર આના. પોસ્ટેજ એક આનો.